...ОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

...УРЯАД ҮНЭН

№ 194 (12098)
1969 оной
августын 20,
среда

Сэн 2 мүнгэн

...Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

...АРЯА ХУРЯАЛГА ЭХИЛЭЭ

...Таряа, үбһэ хуряалгые нэгэн доро ябуулха. Бүхы техникээ бү...сэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ. *Хуряалгын шанарта—гол анхарал.* ...жалай һайн эмхидхэл—амжалтын эшэ үндэһэн.

...ОРОХ ХУРЯАГДАНА

...ынай хүдэлмэри... үдэрнүүдтэ го...жа захалаа. Тү...7 гектар хадагда...ын һүүл багаар. ...эхеэр шэнисэ ...захалхаар ха-...

Таряа хуряалгын жэгдэртэр үбһөө суглуулжа дүүргэхэ гэжэ звено бүхэн оролдоно. Һүүлэй мэдээгээр совхознай 36.521 центнер үбһэ бэлэдхээд, 6650 тонно силос дараад, 800 центнер үбһэнэй гурил бэлдээд байна.

Үбһэ хуряаха хүдэлмэри 3-дахи отделенидэ (эрхилэгшэнь Г. М. Воронин) хурданаар ябуулагдана. Эндэхи гурбан бригадын звеногойхид сабшалгаяа дүүргэнхэй. Эдэнэр бүхыдөө 17 мянга гаран центнер үбһэ һүрилөө.

Энэнь нёдондоной энэ үеынхиһөө 750 центнерээр ехэ болоно.

Совхозой механизаторнууд силосэй ургамалнуудай хуряагдаһан газарта намарай паар хахална. Түрүүшын 172 гектар намарай паар элдүүрилэгдээ.

А. НИКОЛАЕВ.
Кабанскын совхозой экономист.

ТҮРҮҮЛЭН ЭХИЛБЭ

ХЯАГТА. (Телефоноор абтаба). Уржадэр «Пограничный» совхозой таряашад аймаг потороо эгээл түрүүлэн таряа хуряалгаяа эхилбэ. Эндэхи механизаторнууд нэн түрүүлэн ороохо таряанайнгаа хэр зэргэ ургаһаниие хараадаа абан, хуряалгаяа хоёр янзаар ябуулна. Түрүүшынь үдэр тус ажахыда 12 комбайн сэхэ хадаһан байна. Харин мүнөө энэ жэлэй түрүүшын ороохон сэбэрлэгдэжэ байнхай.

В. АЮШЕЕВ.

...МХИТЭЙГЭЭР АЖАЛЛАНА

...нэрэмжэтэ колхозой ...ын отделениин үбһэ...ой Сэлэнгэ мүрэнэй ...дээр хуряажа бай... отделениинхид 220 ...оо сабшаад, 192 гек...жа, 2350 центнер ...ай үбһэ һүрилэнхэй.

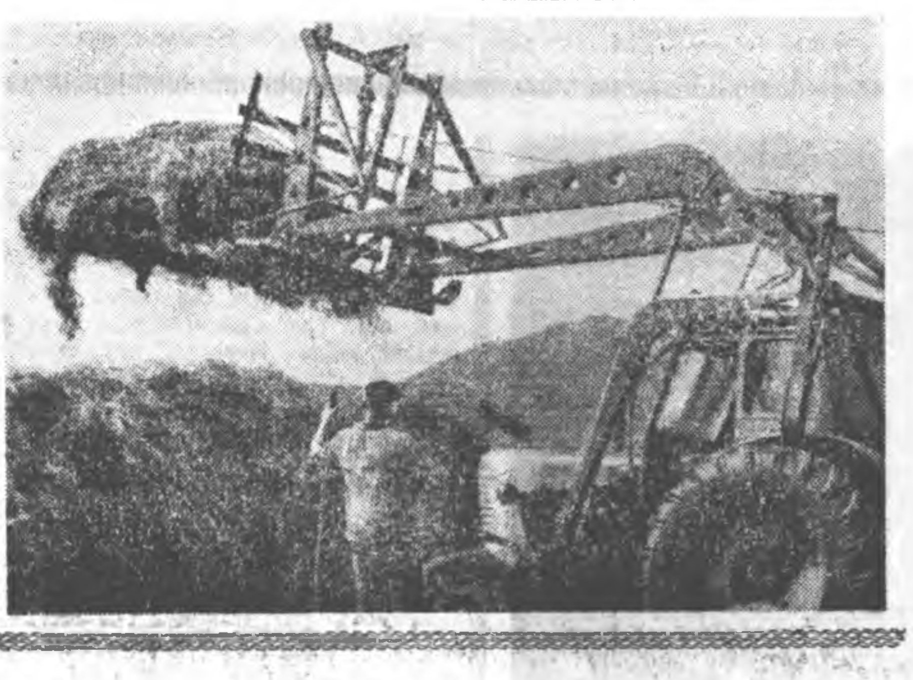
...эр иимэ амжалта ...хи үбһэшэд тэжээл ... түрүүшын үдэрһөө ...гаар ажаллажа, Сэ...й нэмэхэһээ урид до... ногоо сабшажа үрди...ю. Энээн тухай тус ...эрхилэгшэ Леонид ...Трифонов хөөрэжэ ...доро газар үһанда аб-...

...гэшүүд үбһөө һайн шанартайгаар хуряажа абахын тула сабшаһан ногоогоо сүүдхэһөө удаан хэбтүүлнэгүй, тэрэ доронь һүрилжэ абана.

Үбһэ хуряалга дээрэ тракторист Андрей Трифонов бүтээсэ ехэтэйгээр, һайн шанартайгаар ажаллана. Энэ тракторист гансаараа 25 гектарай ногоо сабшаад, 160 гектарай үбһэ тармаһан байна. Морин косилкашадай дундаһаа Роман Матвеевич Дмитриев шалгарба. Нүхэр Дмитриев косилкын ябахада хүшэр газарта сабшабашье, үдэрэйнгөө даабари алгадгүй дүүргээд лэ ябаа. Шугы бургааһан соохи ногоое гар хажуураар сабшаһан байха юм.

Тэжээл бэлэдхэлгын түрүүшын үдэрһөө Ирина Антонова, Михаил Пигучин, Емельян Зайцев, үхибүүд Леня Дмитриев, Гоша Зайцев, Сережа Истомин, Коля Антонов болон бусад эрхимээр ажаллана.

Машинистнүүдэй, гар хажууршадай, үбһэ тармагшадай, бухал шэрэгшэдэй хүдэлмэриие һүри табигшад дүүргэнэ. Үбһэ түргэнөөр, һайн шанартайгаар һүрилхэ хүдэлмэридэ тракторист Никифор Арефьевич Трифонов шалгарна. Тэрэнэй машинаар үргэжэ үгэһэн үбһые А. Антонов И. Трифонов хоёр нарин нягтаар һүрилнэ.

Зураг дээрэ: үбһэ һүрилэлгэ.
А. НАГАСЛАЕВ.

Улаан-Үдын аймаг.

МАНАЙ ШАЛГАЛТА

ЖУРАМАЙ ҺУЛАДА—ШАЛТАГ ОЛОН

...аймагай мал ажалай ...ь хонин ажахы боло...лдэ 246 мянга гаран ...доно. Колхоз, совхо...ь һалбариһаа горнтой...од абадаг болонхой. ...3 миллион 547 мянган ...һан байна. Эндэхи ...бүхы олзын 60—70 ...нин ажалһаа ороно.

...партиин райком, аймаг...исэдком энэ һалба...аралаа хандуулдаг ...аймагай хонишодой ...лжэ, мэргэжэл ехэ...шод бэлдэгдээ, хо...эр һайжаруулха та...э дүршэл бии болоо. ...рба-дүрбэн жэлэй ...дой тоо 25 процен...о, нооһо тушаалга 29 ...мээ. Сэлэнгын хони...бэрилхэ талаар һүү...эй туршада бага бэшэ ...аа гэжэ эдэ барим...шолол хэхээр. Теэд ...ье ехэ байха байгаа ...шаа хэдэн үгэ хэлэл...эдэ, аймагай хонишод ...бүри орёо, харюусал...о шиидхэхэнь. Шэнэ, ...шиидхэхын тула гэ...э хараха, хэһэн ажа... гаргажэ, дутуу дунда...аал абаха, элсүүлэг... боломжонуудаа эли... шадалаа хэмжэжэ ...эй гүб даа.

...элдэ аймагай ажахы...онид бүхыдөө шахуу ... аргаар үрэжүүлэг...и олон отарануудта ... хабарай хурьгад аб...ган эхэ хонид үрэ...аад, оройдоол 75 ...түрэһэн юм. Авгус...байдалаар 72,2 мян...олгодоно гэхэ гү, али ...бүриһөө 67 хурьган ...о. 18 мянга шахуу ...на гээшэб?

...да үйлэдбэриин уп...лагша зоотехник нү...йбусович иигэжэ ха...

...15 мянган эхэ хонид ...ёр мянга шахуу хурь...ираа, 1,6—1,7 мянган ...хурьга хаяа. Энээндэ ...он. Хонишодшье гэм...ргэжэлтэдшье зэмэ-...

...лыень буруушаахын ...одой һубайрхань олон гэһэн үшөө хэды баримтануудые дурдая. «Эрдэм» колхоздо үнгэрһэн жэлдэ 15 отарын оройдоол дүрбэниинь 100 эхэ хонин бүриһөө 70-һаа дээшэ хурьга абаа, харин бэшэниинь 50—60-аад хурьга абаһан байна. Гадна хонидой, тэрэ тоодо хурьгадай, гарзалха ябадал олон. «Эрдэм», Тельманэй нэрэмжэтэ колхозуудта, Химнын совхоздо энэ жэлэй эхинһээ хойшо үхэһэн хонидой, хурьгадай тоо тус бүхэндэнь хоёр мянгаһаа дээшэлээ.

Иимэ байдалай шалтагаание «Эрдэм» колхозой зоотехник нүхэр В. Александров иигэжэ тайлбарилна:

— Нилээдгүй олон хонид хабар орой түрэхэдөө тамир муутай дээрэһээ муу хурьга гаргана, тэдэнь үхэнэ. Хонишод дутуу, тиимэһээ дүршэлгүй, дадалгүй хүнүүд хүдэлжэ, хонидой харууһа, эдеэлүүлгые муудуулна, мүн тэжээл хүсэд хүрөөгүй.

Хонидой олоор һубайрһанай, үхэһэнэй шалтагаан иимэ. Теэд юундэ иимэ ушар гаранаб? Яахадаа зэргэлээд байһан отарануудай, мүн ажахынуудай дүнгүүд тад ондооб? Хараад үзэе. «Эрдэм» колхозой Г. Долгуровай, Ц. Мансоруновай, Д-Д. Ломбоевой отарануудта 80—100 хурьгад 100 эхэ хонид бүриһөө абтаа, харин тиихэдэнь Д. Хандажаповай, Н. Туржуевай, Б. Жигмитовэй отарануудта — оройдоол 43—53 хурьгад абтаа. XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо хонишод Ж. Санжиев, Д. Сампилов 100 һаа—100 гэһэн дүнгүүдтэй, харин эндэхи С. Тубчинов, Д. Цыдыпов—34—39 гэһэн дүн харуулна. XX партсъездын, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозууд августын нэгэнэй байдалаар 100 эхэ хонин бүриһөө 72,1—77,1 хурьга абанхай, тиихэдэнь «Эрдэм» колхоз, Химнын совхоз, Тельманэй нэрэмжэтэ колхоз —60—61 хурьга абаа.

Нёдондо жэлэй үбэлжэлгэдэ аймагай колхозууд, совхозууд үбһэ тэжээлээр муу бэшээр хангагдаһан байгаа гэжэ хэлэлтэй.

Тиимэһээ дурсагдаһан дутагдалай үнэн шалтаг гэбэл, эмхидхэхы ба хиналтын шадабариин дутууе ниитын хэрэгэй түлөө харюусалга ба журамай һула байһаниие тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Аймагай түрүү хонишодой дүй дүршэлые хэрэглэхэ талаар зохихо хүдэлмэри ябуулагданагүй, мүн мэргэжэлтэд энээн тушаа хонишодто ойлгуулха, заажа үгэхэ гэжэ оролдоногүй.

Аймагай түрүү хонишодой дүршэл ямар хэшээл үгэнэб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, үрэжүүлгын шанарые һайжаруулха шухала. Үнгэрһэн жэлдэ олон ажахынуудта искусственна үрэжэлгэ хэгдэхэдээ, шанарай талаар зохихо эмхидхэлэй хэмжээнүүд абтаагүй. Тиимэһээнь олон хонидой һубайрһанай түлөө мүнөө хэншье ямаршье харюусалга даагаагүй. Хонидой һубайралга ехэнхидээ муу үрэжүүлгэһээ болоо. Нэгэ жэшээ, «Эрдэм» колхозой Буянтуевай отарада 530 эхэ хонид үрэжүүлэгдэһэн юм. Абтаһан хурьгадай тоо 412. Зуу гаран хурьгад энэ отарада дутуу абтаа. Энээнэй түлөө хэн зэмэтэй бэ? Отарые даагша нүхэр Буянтуев би үрэжүүлгэ хээгүйб гэнэ, техник-үрэжүүлэгшэ Н. Бадмаева хонидой шадал муу гэхысэ хэлэнэ. Энээнһээ уламжалхада отарые даагшашье, үрэжүүлэгшэшье зэмэгүйбди гэжэ хэлэхые оролдоно:

Энэ ушар хадаа зарим хонишодой, мэргэжэлтэдэй даалгагдаһан ажалайнгаа түлөө харюусалгаяа хэр зэргэ мэдэрдэг байһаниие гэршэлжэ үгэнэ. Техник-үрэжүүлэгшэ, мүн хонишодшье материальна талаар али нэгэн аргаар харюусалга дааха зэргэтэй байгаа. Гадна аймагай үйлэдбэриин управлениин, мүн ажахынуудай зооветмэргэжэлтэд энэ талаар сэхэ харюусалгатай байха ёһотой.

Энээниие дурдаһанай ушар иимэ. Аймагай түрүү хонишодой ажалые харахада, тэдэнэр гол түлэб өөһэдөө үрэжүүлгэ хэнэ. Энээнэйнь аша — хонид һубайрдаггүй байна. Тиимэһээ үрэжүүлгые, техник-үрэжүүлэгшэдэй ажалые нарин хиналта доро абаха, энэ талаар зоотехнигүүд, мүн үрэжүүлэгшэд материальна харюусалга бэе дээрээ даажа абаха ёһотой гэжэ һанагдана.

Хоёрдохёор, эхэ хонидые үрэжүүлгэдэ бэлэдхэл түл һайнаар абалгада шиидхэхы удха шанартай байһаниинь мэдээжэ. Түл дутуу абаһанай гол шалтагаан олон ушарта энээнһээ дулдыдана. Олон хонишодой хэлэһэнэй ёһоор, хурьгадые эхэһээнь амяарлаха ябадал элдэб шалтагаанаар, илангаяа хонишодой дутууһаа боложо унжагайрдаг, оройтодог байна. Намар орой болотор хурьгатаяа ябаһан эхэ хониной бэеэ оложо таргалхань, тиигээд ороондо орохоньшье тулюур ааб даа.

Гурбадахяар, хонин ажал орёошье, түбэгтэйшье ажал ха юм. Энэ ажалые хүн бүхэн хэжэ шадахагүй. Энэ ажалда дуратай, дүршэлтэй, мүн харюусалгаяа гүнзэгыгөөр мэдэрдэг хүнүүд лэ амжалта түйладаг байна. Теэд зарим ажахынуудта, жэшээнь, «Эрдэм» колхоздо хонишодой дуталдахада, тушаан боложо дайралдаһан хүниие энэ ажалда ябуулдаг ха. Энээнэй хойшолон — хонидой харууһа, эдеэлүүлгэ муудана, түл муугаар абтана. Энэ асуудалые шиидхэлгээр Ноёхоной һургуулиин һурагшад үльгэр жэшээ харуулна. 10-дахи класс дүүргэһэн олон һурагшад түрэл колхоздоо үлэжэ, ниитын мал ажахыда хүдэлхэ гэһэниинь һайшаалтай. Энээниие дэмжэбэл, аша ехэтэй байхань дамжаггүй.

Мүнөө Сэлэнгын хонишод В. И. Ленинэй ойн жэлые ажалай амжалтаар угтаха түгэс хүсэл эрмэлзэлтэй. Энэ жэлэй бэрхэшээл ехэтэй байгаашье һаань, орёо, ехэ зорилго тэдэнэр урдаа табяа. Хамтадаа 93 мянга гаран толгой эхэ хонид үрэжүүлэгдэхэ байна. Аймагай хонишод энэ хэрэгые ябуулжа эхилээ. Бүхы отарануудай 60 процентнь хонидоо үрэжүүлжэ эхилэнхэй. Энэ хүдэлмэриие илангаяа Карл Марксын, Тельманэй нэрэмжэтэ колхозууд, Сэлэнгын совхоз муу бэшээр ябуулна. Аймаг дотор зуугаад техник-үрэжүүлэгшэд тусхай курса дүүргэжэ гараа.

Тиигэбэшье үнгэрһэн жэлдэ ушарһан дутуу дунданууд зарим ажахынуудта һургаал болоогүй гэжэ хэлэлтэй. Химнын совхоз хонидоо үрэжүүлхэ хүдэлмэреэ мүнөө болотор эхилээгүй байһаар. Ушарынь — аймагай үйлэдбэриин управлениин мэргэжэлтэд хусануудай үрые шалгажа, тодорхой тобшолол хээгүй, энээниие мүнөө болотор унжагайруулһаар. «Эрдэм» колхоздо энэ хүдэлмэри эхилээшье һаа, нобшорно: хонид туранхай, ороондо ороногүй. Гадна эндэхи түрүү хонишон Долгуровай отарада хурьгадынь һая болотор амяаралагдаагүй байһаар. Иимэ ушар мүн Химнын совхоздо гаранхай.

Үшөө нэгэ баримта. «Эрдэм» колхоздо, Химнын совхоздо зарим хонид июнь һара соо түрэһэн байна. Энээнһээ бодомжолходо, искусственна үрэжүүлгэ муугаар хэгдэһэн ба хонидто хуса табиха ушар гараһан байна. Тиихэдэ мүнөө эхэ хонидые тордижо, таргалуулха хэрэг онсо шухала болонхой. Теэд энэ талаар өөдэтэй юумэн хэгдэнэгүй. Эрдэм колхозой хонишод адуулхаһаа ондоо хэмжээнүүдые абаагүй байһаар, туранхай хонид нэмэлтэ тэжээлээр эдеэлүүлэгдэнэгүй.

Бэрхэшээл ехэ, тэжээл хомор. Зүгөөр энээниие дурдаад, гараа дэлгээд һуужа болохогүйнь ойлгосотой. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, зооветмэргэжэлтэд, бүхы хонишод хонидой үрэжүүлгые һайнаар үнгэргэхын тула тодорхой хэмжээнүүдые абаха уялгатай. Мүнөө үбһэ тэжээл абтажа байна, адуулхада ногоон бии болонхой, бэдэрбэл ороохо таряанай зүйлшье олдохо. Гадна аймаг дотор бэрхэ хонишод олон, дүй дүршэл бии, байгаалиин бэрхэшээлые дабаха хүсэл зоригшье бии. Иимэ эрхэ байдалда эмхидхэхы шадабари, нарин хиналта, ажалай шанга журам нэмэбэл, амжалта түйлагдаха. Амжалтын түлхюур хонишодой, зооветмэргэжэлтэдэй гарта!

ШАЛГАЛТЫН БРИГАДЫН ГЭШҮҮД:

В. ЗОРЬКИН,— «Правда Бурятиин» тусхай корр.
К. КАРНЫШЕВ,— радио ба телевидениин комитедэй тусхай корр.
В. САМБУЕВ,— «Улаан Сэлэнгын» тусхай корр.
М. НИМАЕВ,— «Буряад үнэнэй» тусхай корр.

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР Ц. Ц. ДОНДУКОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын партийна, совет органуудта олон жэл, һайнаар хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө, мүн 50 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Хэблэлэй управлениин начальник нүхэр Цыретор Циренович ДОНДУКОВЫЕ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ
А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь
К. МАСЛОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1969 оной августын 19.

КОЛХОЗНИГУУДАЙ СЪЕЗДЫЕ УГТУУЛАН

Колхозно тосхонууд мүнөө габшагай шангаар ажаллажа байна. Таряашад хүдэлмэриингөө час бүхэниие үнэтэйдэ тоолоно, хуряалгын агрегадуудай жолоо барин, тоогууд ба транспортна бригадануудта сугларан, үүр хяраанһаа үдэшын бүрэнхы болотор хүдэлнэ. Эгээн богонихон болзор соо, гээлтэ хоролтогүйгөөр ургасаяа хуряажа абаха, бардам хурэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ, гүрэнэй түсэб-захилые амжалтатайгаар дүүргэхэ ба үлүүлхэ, намарай ургамалнуудые хаһа саг соонь тариха, ерэхэ жэлэй ургасын найдамтай үндэһэ һуури табиха гэжэ оролдоно.

Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадугаар съездые угтуулан, хаа хаанагүй үргэнөөр ябуулагдажа байгаа бэлэдхэл тэдэнэй эб эмхитэй, үрэ түгэс ажалда туһална. Тус съездые байгша оной ноябрь соо зарлаха гэжэ шиидхэгдээд, тэндэ хүдөө ажахын артелиин жэшээтэ шэнэ Уставай проектын үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэхэ байһаниинь элитэ.

Түбэй хэблэлдэ мэдээсэгдэһэнэй ёһоор, шэнэ Уставай проект зохёохо комисси Колхознигуудай бүхэсоюзна съездэ ошохо делегадуудые һунгалгын гурим баталһан байна. Сентябрь һарын туршада—ноябриин тэнгһээ урагша колхозуудай түлөөлэгшэнэрэй районно суглаанууд, окружной, областной, хизаарнуудай, АССР-нүүдэй конференцинүүд, союзна республикануудай колхознигуудай съезднүүд болохо. Эдэнэй урда тээнь колхозуудай хамтын суглаан зарлагдажа, Уставай проектые зүбшэн хэлсэхэ, артельнүүдэй түлөөлэгшэнэрэй районно суглаануудта хабаадаха түлөөлэгшэдөө дэбжүүлхэ болоно. Эдэ суглаануудай, конференцинүүдэй, съезднүүдэй эмхитэй һайнаар үнгэрэлгэ хангаха, бүхэсоюзна съездэ ошохо делегадуудаар эгээн эрхим хүнүүдые һунгуулха гэжэ партийна комитедүүд бүри мүнөөнһөө оролдохо ёһотой.

Артелиин шэнэ Уставай проект—политическэ ехэ удха шанартай документ мүн. Энээниие баталан абалга колхозуудай саашадаа эмхидхэлэй, ажахын талаар бэхижэлгэдэнь, хүдөө ажахын үйлэдбэриин хүгжэлгэдэ, ажахы эрхилэлгын демократическа үндэһэ һуури улам нарижуулгада. таряашадай улам ехэ боложо байгаа материальна, соёлой эрилтэ хэрэглэмжые бүри хүсэд дүүрэнээр хангалгада туһалха байха. Хүдөө нютагуудай ажалшад энэ проектые шэнжэлхэ, зүбшэн хэлсэхэдээ, ленинскэ кооперативна түсэбэй түгэс илалта тухай, колхозно байгуулалтын хүсэн ба бата бэхи тухай омогорхон мэдүүлнэ, артелиингээ ээжэн байһанаа үшөө гүнзэгыгөөр ойлгоно, тэрэнэй экономикодохи байдалай түлөө, эдэнэй баян дэлгэр байдалай үндэһэ һуури болохгшо ниитын баялигые арьбадхахын түлөө харюусалгаяа бүрин мэдэрнэ.

Артелиин шэнэ Уставай проектые тайлбарилха, зүбшэн хэлсэхэтэй хамта, колхознигуудай эдэбхи үүсхэл хаа хаанагүй бадарна, партиин XXIII съездын, хүдөө ажахын асуудалнуудаар КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй гаргаһан шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхэ, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулжа абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхэ гэһэн колхознигуудай оролдолго бүри ехэ болоно. Энэ эдэбхи, үүсхэлые бүхы аргаар дэмжэхэ, үргэдхэхэ, Колхознигуудай бүхэсоюзна съездые ажахын шэнэ амжалтануудаар тэмдэглэхэ гэһэн бүгэдэ ниитын хүсэл эрмэлзэл хүдөө нютагуудта дэлгэрүүлхэ ябадалда партийна организацинууд бүхы ябуулгаяа зорюулна.

Киевскэ областиин обком, хүдөөгэй райкомууд, колхозуудай эхин партийна организацинууд энэ шэглэлээр ехэ хүдэлмэри ябуулжа байнхай. Уставай проект тэндэхи бригада бүхэндэ, фермын коллектив бүхэндэ, механизаторнуудай звенодо үргэнөөр тайлбарилагдана, зүбшэн хэлсэгдэнэ. Нютаг нютагай колхознигууд колхозно ажабайдалай дүй дүршэлые, тогтоһон гол ёһонууд ба гуримуудые үндэһэ болгон, тодорхой дурадхалнуудые оруулна, районууд ба артельнүүдтэ эмхидхэгдэһэн тусхай комиссинууд тэдэнииень хараадаа абана, шэнжэлэн согсолно. 4500 гаран агитатор, политинформатор ба пропагандистнууд Устав тухай, хамтын ажалай эмхидхэгдэһэнһээ хойшо хүдөө нютагуудта болоһон асари ехэ хубилалтанууд тухай хөөрэлдөө, элидхэлнүүдые хэнэ.

Колхознигуудай бүхэсоюзна съездэ бэлэдхэл хаа хаанагүй—хүдөөгэй коммунистнуудай эмхидхэлэй ба политическэ хүдэлмэридэнь ехэ һуури эзэлнэ. Эдэнэр политическэ агитаци ба пропагандын элдэб аргануудые хэрэглэн, колхозник бүхэниие артелиин шэнэ Уставай проектын удхатайнь танилсуулха гэжэ оролдоно. Гэхэтэй хамта колхозуудай партийна организацинууд ажахын захиргаанай талаар батажаһан демократическа ёһо гуримуудые сахилга тушаа шанга хиналта хэнэ, колхозуудай правленинүүдэй, шалгалтын комиссинуудай, бригадануудай соведүүдэй ябуулгые бүри эдэбхитэй болгоно.

Колхознигуудай бүхэсоюзна съездые зарлалга гайхамшаг түүхэтэ һайндэртэй—таряашадай үйлэдбэреэ артелиин гуримаар олооробо эмхидхэжэ эхилһээр дүшэн жэлэй ойтой тудалдана. Совет таряашадай гаталан ерэһэн гайхамшаг зам артелиин Уставай проектые зүбшэн хэлсэлгын үедэ бүрин харуулагдаха ёһотой. Колхозно байгуулалтын жэлнүүдтэ совет хүдөө нютагай экономическа, социальна ба соёлой ажабайдалда Коммунис партиин бэелүүлһэн агууехэ шэнэдхэлгэнүүд артелиин Уставта зорюулагдаһан лекцинүүд, элидхэлнүүд, хөөрэлдөөнүүд дотор, элдэб вечернүүд ба уулзалгануудай үедэ эли тодоор тайлбарилан харуулагдаха зэргэтэй. Хүдөө нютагуудай ажалшад, илангаяа залуушуул, хамтынгаа ажахын түүхые тодорхой жэшээнүүд дээрэһээ хараг лэ, тэрэнэй экономикодо, техникээр зэбсэглэлгэдэ, үйлэдбэриин болбосоролдо, таряашадай ажалай түхэл шэнжэдэнь, ажабайдал, ажаһуудал, абари занданьямар ехэ хубилалтануудай болоһыень хараг лэ. Энэ хэрэгтэ хэблэл, радио, телевидени. кино ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй.

Колхозууд гээшэмнай мүнөө сагай агротехническэ, зоотехническэ эрдэм ухаае, машина техникэ ба электрын элшэ хүсые, хани нүхэсэл ба харилсан туһалалсалгые үндэһэ болгодог социалис томо хүдөө ажахы тухай бодомжолһон Ленинэй хүсэл бодолой бодото бэелэл мүн болоно. Үйлэдбэреэ хүсэн түгэсөөр хүгжөөхэ, ашаг олзыень арьбадхаха барагдашагүй ехэ арга боломжо колхозуудта бии. Шэнэ Уставай проектын гурим ёһонуудые тайлбарилхын тула партийна организацинуудай ябуулдаг хүдэлмэринь тэдэ арга боломжонуудые эрхим һайнаар ашаглаха хэрэгтэ туһа хүргэжэ болохо, хүргэхэ ёһотойшье байна. Коммунистнууд-колхознигууд (эдэнэр хоёр миллион үлүүтэй болоно) өөһэдынгөө уялганууд ба эрхэнүүдые мэдэхэһээ гадна, тэдэнээ бэелүүлгэдэнь ажалшадта үдэр бүри туһалха, ажахыгаа шадамараар эрхилэлгын, хүдөө нютагуудта гүрэнэй, хүдэлмэришэн ангиин зүгһөө үгтэдэг угаа ехэ мүнгэ зөөри ба материалнуудые гамтайгаар хэрэглэлгын үльгэр жэшээ харуулха зэргэтэй.

Уставай проектые үргэнөөр тайлбарилга, зүбшэн хэлсэлгэ хадаа колхозно байгуулалтын агууехэ түйлалтануудые, барагдашагүй ехэ арга боломжонуудые элирхэйлхэ бүгэдэ арадай харалга болоно, манай таряашадай өөһэдынгөө хүсэндэ этигэлгые улам батадхана, ажалай шэнэ амжалтануудта элсүүлэн жагсаана.

«ПРАВДЫН» августын 18-най түрүү бэшэг.

АВИАТОРНУУДАЙ ҺАЙНДЭР

МОСКВА. (ТАСС). Совет арад Авиаторнуудай һайндэрые гушан долоодохёо тэмдэглэбэ. СССР-эй Агаарай Флодой үдэртэ зорюулагдаһан, ниислэл хотын олон ниитын баярай суглаан августын 18-да Союзуудай байшангай Колонно зал соо болоо.

Президиумэй столдо — граждан авиациин министр, Авиациин маршал Е. Ф. Логинов, авиационно промышленностиин министр П. В. Дементьев, СССР-эй оборонын министрэй нэгэдэхи орлогшонор, Советскэ Союзай маршалнууд И. И. Якубовский, М. В. Захаров болон бусад һууба.

Хүндэтэ президиумдээ КПСС-эй ЦК-гай Политбюроое ехэ баяртайгаар һунгаа.

СССР-эй оборонын министрэй орлогшо, Агаарай сэрэгэй хүсэнүүдэй ахамад командалагша. Советскэ Союзай Герой. авиациин маршал П. С. Кутахов Эсэгэ ороной авиациин алдарта түүхэ тухай хөөрөөд, сэрэгшэд-авиаторнууд, Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй бүхы түрэлэй сэрэгүүдэй түлөөлэгшэдтэл адляар, социализмын болон амгалан байдалай аша туһада интернациональна уялгаяа дүүргэхээр ходоодоо бэлэн байха гэжэ КПСС-эй ЦК-е, Советскэ правительствые яайдуулба.

Баярай суглаанда хабаадагшад КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ эльгээгдэхэ амаршалгын бэшэгые нэгэн һаналтайгаар баталан абаа.

МЕДИГҮҮДЭЙ УЛАСХООРОНДЫН ХУРАЛДААН

МОСКВА. (ТАСС). Манай Эхэ ороной ниислэл хотодо августын 17-до нээгдэһэн, шуһаар тариха асуудал зүбшэн хэлсэхэ уласхоорондын XII конгрессто дэлхэйн таби гаран ороной түлөөлэгшэд хабаадана.

Трансфузиологуудай уласхоорондын XII конгрессые тэрэнэй хүндэтэ президент, СССР-эй элүүрые хамгаалгын министр, академик Б. В. Петровский нээгээ. Тиихэдээ хуралдаанда хабаадагшадай амжалта түйлахыень Советскэ Союзай дүрбэ миллион табан зуу мянган медицинскэ хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэһөө хүсэбэ.

Уласхоорондын XII конгрессто СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай эльгээһэн, үрэтэй һайнаар хүдэлмэрилхыень хүсэһэн амаршалгын бэшэгые Б. В. Петровский уншажа соносхоо.

Конгрессто хабаадажа байгаа бүхы хүнүүд Советскэ правительствын толгойлогшын амаршалгые нэрьемэ альга ташалгаар угтаба.

Һүүлээрнь конгрессэй президент, профессор А. Е. Киселев үгэ хэлээ. Пленарна заседанинууд ба секцинүүд дээрэ 528 элидхэл соносхогдохо гэжэ мэдээсээд, конгрессэй зүбшэн хэлсэхэ гол асуудалнуудые тайлбарилан дурдаба.

ЛЕНИНИЗМ—КОММУНИСТНУУДАЙ СТРАТ

Марксистско-ленинскэ һургаалай уласхоорондын удха шанартай байһые дэлхэйн социализмын, хүдэлмэришэнэй болон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй бүхы дүй дуршэл баталан харуулаа гэжэ «Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ой тухай» Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй Хандалга дотор тэмдэглэгдэнэ. Хэдэ хэдэн оронуудта социалис революциин илаhан ушар, дэлхэйн социалис байгуулалтын мүнлэлэн бии болохго, капиталис оронуудтахи хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй амжаhан түйлалтанууд, урдань колониинууд байhан арадуудай нийтэ-политическэ талаараа бэеэ даанхай ажал ябуулгын замда гараhан ушар, империализмда эсэргүү тэмсэлэй урдань үзэгдөөгүй ехэ дэбжэлтэ—эдэ бүгэдэ хадаа марксизм-ленинизмын агуу ехэ, түүхэтэ үнэн зүб һургаал байһыень тодоруулан гэршэлнэ. Тодорхой ушар байдалда тэрэнииие творческо ёһоор хэрэглэлгэ дэлхэйн революционно хүдэлөөнэй бүхы отрядуудай үмэнэ гарадаг эгээл орёо асуудалнуудые шиидхэхэ арга олгоно.

Мүнөө үеын марксизм бологшо ленинизм үе сагай гол эрилтэ, зорилгонуудые элирхэйлэн тодорхойлдог юм. Бүри hайн hайхан ерээдүй тээшэ, социализмын ба коммунизмын үг зорилгын илалта түгэс бэелэл тээшэ эрмэлзэгшэд бүгэдөөрэн сэсэн ухаата Ленинэй хүн түрэлтэндэ зорюулhан зохёолнуудые шудална, тэрэнэй ёһоор тэмсэжэ һурана, урма зоригынь бадарна. XX зуун жэлдэ хүн түрэлтэнэй үмэнэ тобойжо гараhан шухалын шухала асуудалнуудые—эб найрамдалай ба дайн сэрэгэй, пролетарска революцинууд болон дарлагданги арадуудай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй асуудалнуудые Ленин бүхы талааринь шэнжэлhэн, хүдэлмэришэн ангиин илалта түйлахын түлөө, капиталай дарлалтаhаа, империалис дайнhаа хүн түрэлтэниие абаран сүлөөлхын түлөө тэмсэлэй зорилгонуудые тодорхойлhон байгаа. Тиихэдэ коммунис хүдэлөөнэй стратеги ба тактика, хүдэлмэришэн ангиин интернациональна бата нэгэдэлэй тон ёһонуудые хараалhан, эб найрамдалай, демократиин ба социализмын туг доро түрүү үзэлтэй бүхы хүнүүдые нягтаруулан жагсааха арга зам зааhан юм.

Мүнөө үеын хүдэлмэришэнэй, коммунис хүдэлөөнэй бүхы амжалтанууд, социализмын бүхы илалтанууд ленинизмын суртал бодолой, теоретическэ, политическэ ба эмхидхэлэй бата бэхи үндэһэ һуурииһаа эшэтэй. Тиимэл ушарhаа В. И. Ленинэй асари ехэ илалтанууд ба хэрэгүүдые хүндэлэн шүтэдэг хүнүүдһээ гадна, мүн эбсэшэгүй дайсадыньшье мэдэрхэ баатай болоно.

Жэшээлхэдэ, коммунистнуудта дурагүй американ хархис этэгээдүүдэй нэгэн Роберт Пейн гэшэ Ленин тухай ном соогоо иигэжэ бэшэнэ: «Россиин ба дэлхэйн түхэл шарайе хубилгахын тула Ленинһээ ехэ юумэ нэгэшье хүн хэзээшье хээгүй». Ондоо нэгэ мэдээжэ хархис этэгээд, Англиин профессор Леонард Шапиро мүн лэ иигэжэ мэдэрнэ: «Өөрынгөө орон доторхи, мүн бүхы дэлхэй дээрэхи үйлэ хэрэгүүдтэ Ленинэй үзүүлhэн нүлөөн энэ зуун жэлэй ондоо ямаршье ажал ябуулагшын нүлөөнһөө һураггүй ехэ байгаа».

Нээрээшье, сэсэн ухаата теоретик, революционер Ленинэй нүлөөн юунтэйшье жэшэшэгүй юм. XIX, XX зуун жэлнүүдэй бэлшэр дээрэ эхилhэн түүхэтэ шэнэ үеын гол удхыень тэрэл гүн гүнзэгыгөөр шэнжэлhэн, мүн нийтын бүхы хүгжэлтын мүнөөнэй шухала асуудал болгон табиhан, шэнэ асуудалнуудта харюу үгэhэн байха. Тэрэниие хэнтэйшье сасуулашагүйнь экээгээр лэ тайлбарилагдана бшуу. Маркс, Энгельсын һүүлээр Лениндэл адли иимэ гайхамшаг революционно ухаан бодолтой хүн, ажал ябуулагша пролетариадай сүлөөрэлтын хүдэлөөнэй түүхэдэ байгаагүй юм. Ленин марксизмын теориие түүхын шэнэ оршон байдалда тааруугаар хүгжөөhэн, баяжуулhан, һүүлшынгээ, империалис шатада орохон капитализмын хүгжэлтын гурим ёһонуудые бүхы талаhаань шэнжэлhэн, пролетарска революциин зорилгонуудые шэнээр табижа шиидхэhэн, түрүүшээр нэгэ орон дотор социализмын илаха арга боломжые тодоруулhан, обществын капитализмhаа социализмда ороходо гурим ёһо тайлбарилан тодорхойлhон байна.

1915 ондо, дэлхэйн нэгэдэхи дайнай дүлэг дундаа байхада, Ленин иигэжэ бэшээ hэн: «Капитализм бараг шэнжэтэй байhанаа—хархие түримхэй болоод, үйлэдбэрилгын хүсые тэрэнэй айхабтар ехээр хүгжөөhэн дээрэhээнь хүн түрэлтэн социализмда ороход гү, али үгышье hаа—колониинууд, монополинуудаар, үлэмжэ эрхэ ба элдэб янзын национальна дарлалтаар дамжуулан, капитализмые искусственна аргаар үлөөхэ гэдэг «загуу ехэ» гүрэнүүдэй зэбсэгтэ тэмсэлые хэдэн жэлдэ, үнгэрхэдөө хэдэн арбаад жэлдэ тэсэхэ ушартай болоно». (Зохёолнуудай гүйсэд суглуулбари, 26-дахи том, 314-дэхи хуудаhан).

Империализмын үе гэшэ хүмэрин унахынгаа урда тээ байhан, үнгэртэрөө үлтирhэн капитализмын шэнэ, нийтын бүри түрүү байгуулалтада һуури хүрэхөөр болоторөө дэбэрhэн капитализмын үе мүн гэжэ Ленин заадаг байгаа. Юрэнхы капитализмын, тусхайлбал, гүрэнэй-монополис капитализмын бүхы хүгжэлтэнь иимэ шэнэ байгуулалтада хүргэнэ. Гүрэнэй-монополис капитализм гэшэ социализмда ороходо материальна түгэс бэлэдхэл, тэрэнэй богоһо, түүхын хүгжэлтэдэхи шатын нэгэ табсан болоно, энэнэй ба социализм гэжэ нэрлэгдэдэг табсангай хоорондо забһарай ямаршье табсангууд байхагүй гэжэ Ленин заадаг hэн.

В. И. Ленин капитализмын империалис шатые шэнжэлхэдээ, иимэ тобшолол хэhэн юм: экономическа, социально-политическэ хүгжэлтын талаар гүйлагдаhан шатань, бодото байдалhаа уламжалан, политическэ засаг гартаа абахын, социалис хубилалтануудые бэелүүлхын тула пролетариадые бэлдэхэ зорилго шухашалан табина бшуу.

Шэнэ үе сагтахи нийтын хүгжэлтын гол гурим ёһонуудые—капитализмhаа социализмда ороходо гурим ёһонуудые Ленин элирүүлhэн байна. Тиихэтэеэ хамта революционно хубилалта хэхэ гол зэбсэг болохоор шэнэ түхэлэй, үсэн түгэс пролетарска парти байгуулаа hэн. Ленинэй энэ парти хаанта засагта, капитализмда эсэргүүсэн тэмсэгшэ Россиин хүдэлмэришэн ангиие толгойлhон, тэрэниие гайхамшаг илалтада хүргэhэн юм. В. И. Ленин—дэлхэй дээрэхи түрүүшын хүдэлмэришэд ба таряашадай социалис гүрэниие байгуулагша мүн. Ленин СССР-тэ социалис общество байгуулха онол арга ба хэрэгсэлнүүдые элирүүлэн тодорхойлhон аша габьяатай. Коммунис партиин толгойлдог Советскэ Союзай арадууд Ленин багшын зохёоhон түсэбөөр, хараа заабаряар ажаллан, урдандаа һула, гээгдэнги байhан ороноо түрүү, хүсэн түгэлдэр социалис гүрэн болгоо.

Совет гүрэн ерээдүйдэ дэлхэйн социалис революциин түшэг тулгуури болохо гэжэ Владимир Ильич тоолодог байhан. Иимэ революциин эрхэбэшэ болохо байһые уридшалан тодорхойлхо зуураа, тиимэ революци капиталда эсэргүү ажалай гансахан, саг зуурын тулалдаан бэшэ, харин ондо ондоо сагта, элдэб оронуудта бэелүүлэгдэхэ хэдэн олон тулалдаанууд болохо байха гэжэ үндэһэ баримтатайгаар захидаг байгаа. Тиимэhээ Совет Социалис Республикануудай Союзые али болохоор бэхижүүлхэ, хүгжөөхэ гэшэ бидэндэшье шухала, тэрэшэлэн «бүхэдэлхэйн буржуазитай тэмсэхын тула, тэрэнэй хорото аашануудhаа хамгаалагдахынь тула бүхэдэлхэйн коммунис пролетариадта» шухала хэмжээн гэжэ Ленин тоолодог байhан. (Зохёолнуудай гүйсэд суглуулбари, 45-дахи том, 360-дахи хуудаhан).

Капитализмын хуушанай байгуулалтада эсэргүү шэнэ, hаял хүгжэжэ байгаа социалис байгуулалтын тэмсэлэй түйлай ехэ удха шанарые В. И. Ленин элирхэйлэн тайлбарилhан байдаг. Арадуудай хоорондын харилсаан, бүхы дэлхэйн гүрэнүүдэй байгууламжа хадаа Совет гүрэндэ эсэргүү империалис томо гүрэнүүдэй тэмсэлээр тодорхойлогдоно гэжэ бүри 1920 ондо тэрэ хэлэhэн юм. Энэл тэмсэлые хараада абабал, дотоодын ба уласхоорондын политикын асуудалнуудые зүбөөр табижа, шиидхэжэ болохо гэжэ Владимир Ильич онсолон тэмдэглээ hэн. СССР-тэхи пролетариадай диктатурын дэмжэлгэдэ түшэглэдэг пролетариадай сүлөөрэлгын хүдэлөөн шэнэ шэнэ оронуудай капитализмhаа удаа дараалан эрхэбэшэ таhаран hалалгада, дэлхэйн социалис байгуулалтын бии болологдо хүргэхэ гэжэ уридшалан мэдэhэн байгаа. Хоёр ондоо байгуулалтын хоорондохи тэмсэл нийтын байдалай бүхы асуудалнуудаар—экономическа, политическэ сурталай талаар ябуулагдаха, тиигээд бүхы дэлхэйн оршом соо социализмын бүрин илатар үргэлжэлүүлэгдэхэ юм.

Мүнөө Европын, Азиин, Латиин Америкын бүлэг гүрэнүүдhээ бүридэhэн социалис байгуулалтын оршон мандажа байхада, Ленинэй заажан замаар түүхэ хүгжэнэ гэжэ баталан тодоруулhанай хэрэг бии аал даа. Мүнөө сагай капитализм хоёр ондоо байгуулалтын хоорондохи тэмсэлэй оршон байдалда табшэн зохилдохо баатай болонхой. Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй документ дотор заагдаhанай ёһоор, империализм бол түүхын талаар алдаhан үүсхэлээ hөөргэнь бусааха, мүнөөнэй дэлхэйн хүгжэлтые гэдэргэнь эрьюулхэ шадалгүй юм. Хүн түрэлтэнэй хүгжэлтын гол замые дэлхэйн социалис байгуулалта, уласхоорондын хүдэлмэришэн анги, бүхы революционно хүсэнүүд тодорхойлно. Дэлхэйн социалис байгуулалта империализмда эсэргүү тэмсэлэй шиидхэхы хүсэн болоно. Хүн түрэлтэнэй үмэнэ табигдажа байгаа үндэһэн шухала асуудалнуудые социализм лэ шиидхэжэ шадаха байна. Социализм гэшэмнай хүн түрэлтэниие империализмhаа, тэрэнэй түрэлхиин үбшэнүүдhээ хахасуулан сүлөөлхэ бодото зам нээнэ, арад зоной аша туhада зорюулан, экономикоёо түсэбэй ёһоор, кризэсгүйгөөр хүгжөөхэ, ажалшадай социальна ба политическэ эрхэнүүдые, хүнэй бүхы талаараа хүгжэхэ ябадал хангана бшуу.

1923 ондо, Совет ороной социализмын замаар түрүүшын лэ алхамуудаа хэжэ байхада, Ленин иигэжэ тэмдэглээ hэн: үйлэдбэрилгынгөө хүсэ түргөөр хүгжөөхэ, «социализм гэшэ түйлай ехэ нөөсэ хүсэтэй, хүн түрэлтэн мүнөө хүгжэлтынгөө шэнэ, юрэ бусын ехэ арга болэмжотой шатада ороо гэжэ хэндэшье, хүн бүхэндэ эли тодоор балшыса тодоруулан харуулха» арга империалистнууд Совет орондо олгоогүй». (Зохёолнуудай гүйсэд суглуулбари, 45-дахи том, 402-дохи хуудаhан).

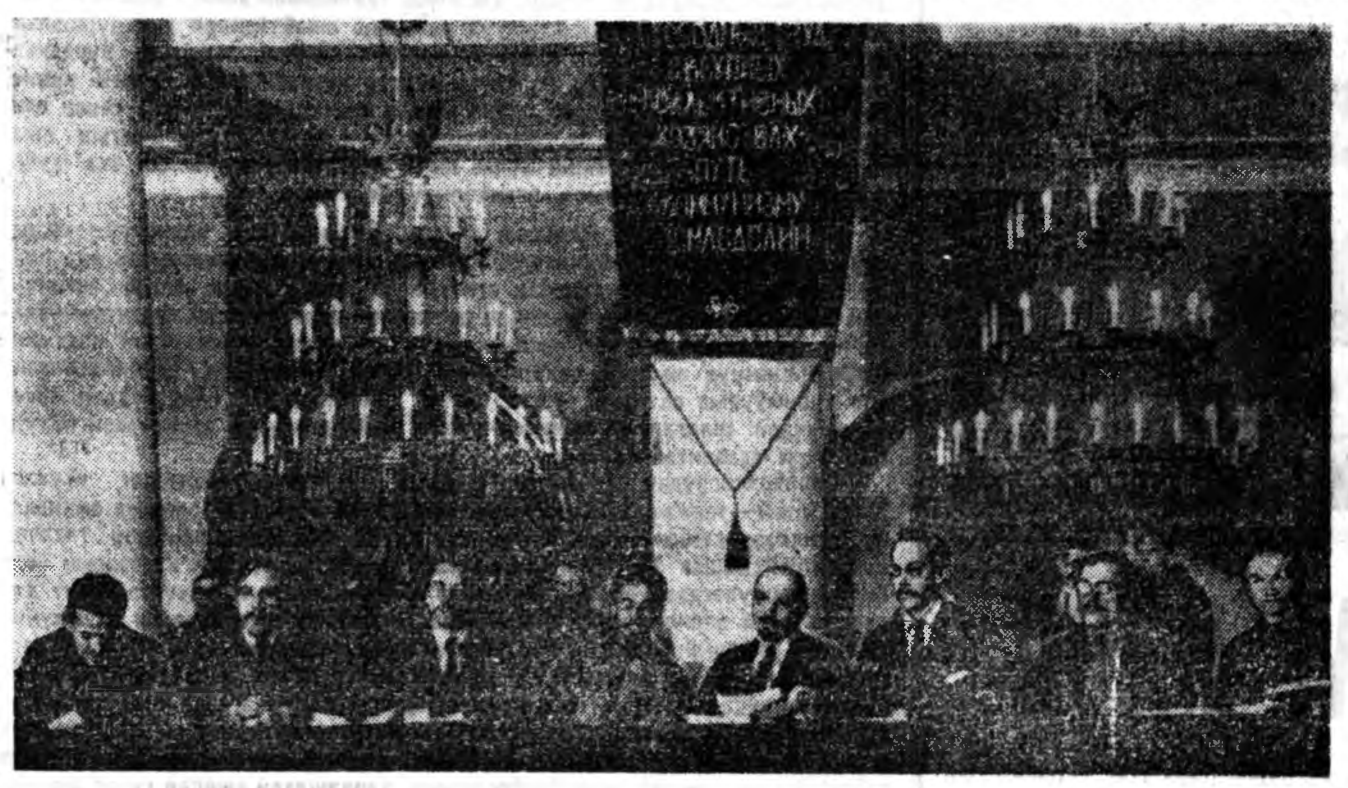
Социалис дэлхэй мүнөө шэнэ байгуулалтын түгэс арга нөөсэнүүдые бүрин дүүрэнээр хэрэглэхэ бодото арга боломжотой хүгжэлтынгөө шатада оронхой. Тусхайлан хэлэбэл, Экономическа Харилсан туhалалсалгын Советтэ ородог социалис оронууд лэ дэлхэйн промышленна продукциин гурбанай нэгэн тухайе үйлэдбэрилнэ гэhэн баримта энээниие гэршэлнэ. Социализмын оронуудай ажалшадай байдал улам hайжарна, экономико, эрдэм наука, соёл культурыаа хүгжөөхэ арга боломжонь бүри дээшэлнэ.

Илалта түйлаhан пролетариадай орон өөрынгөө ажахын политикаар уласхоорондын революцида гол нүлөө үзүүлнэ гэhэн Ленинэй тобшолол

дэлхэйн социалис ба... мандаhан оршон ба... шанараа гээгээгүй... скэ дэбжэлтын үш... экономическа, соц... нуудайнгаа ехэ ба... шэнэ байгуулалтын... хүсые улам hайнаар... руулнабди, бүхы ре... волюционно, сүлөө... дэмжэхэ арга боло... болоно. Дэлхэйн соц... та taһалгаряагүй у... номическа, оборонно... түшэглэн, империал... лан мухардуулна, э... контрреволюци бэел... жыень хизаарлана, ... бэеэ даанхай байда... шэ арадуудта улам ... нэ, эб найрамдал ба... дын аюулгүй байдал... жэ Аха дүү парт... рондын зүблөөн тэм...

Дэлхэй дээрэ бол... хэрэгүүдтэ социал... нүлөөн, империализ... нэй тэмсэлэй аша ... нуудай нягта жагс... ябуулгын нэгэдэлhэ... ха байна. Ленинэй ... национализмын гол ... богоолшолгодо эсэр... ажалшадай эрилтэ ... гэдэл, алгасашагүй ... циалис оронуудай, ... хүдэлмэришэнэй па... рондын харилсаану... ёһониинь байгаа, ба...

В. И. Ленин наш... гүүсэн эрид шүүд ... гэжэ ходо hануулан ... Буржуйнар национа... жаар элдэб нацинн... hалан холодуулха, ... хёмороо, этигэлсэха... хэхэ, тиигэhэнэй үн... гоёо бэхижүүлхэ гэ... Национальна, нэгэл... hан пролетариадай ... тернациональна бол... литикада шиидхэхы ...

1918 оной декабриин 11, Москва. Союзуудай байшангай Колонно зал. Газарай таһагай болон Үгытэйшүүлэй комитедэй Бүхэроссиин нэгэдэхи съездын президиумдэ В. И. Ленин, Я. М. Свердлов һуунад.

ТАСС-ай фото.

ЗАЛУУШУУЛАЙ ЭДЭБХИ

[РЕПОРТАЖ]

Шугын хажуугаар гар хажуур гартаа бариhан хүбүүд, басагад хойно хойноhоо дахалдан, мүрнүүдые гаргана.

— Хүсэгдөөлши, түргэлыш! — гэhэн абяан холоhоо соностоно.

Тэдэнэй согтой залитайгаар, хүхюутэйгээр ажаллажа байхыень хараад: «...Эдир залуушуулнай эршэ хүсэеэ гаргажа байна» гэжэ звеное даагша Бимба Дашиевич Арьяевай бидэндэ хөөрэhэниинь hанагдана. Ахалагша классуудта hурадаг hурагшадые «ажал хэжэ шадахагүй, гүлмэр багануд даа» гэжэ зариманууд hаhажа, үбhэ хуряалгын үедэ гар хажуур гарданнь барюулхаhаа айдаг байhан ушар бии. Харин Бимба Дашиевич нэгэшье тиигэжэ hанаагүй. Үбhэ хурялгын хаhын ороходо:

— Бүхы hурагшадые нэмдал үгэгты. Звено болоод хүдэлхэ байхабди, — гэжэ «Дружба» колхозойнгоо правлениидэ мэдүүлээ hэн. Тиигээд комсомолшууд, залуушуултайгаа хамта 35 ухибүүд сабшалан дээрэ гараа. Суглараhан hурагшадые харахада, юушье бүтээжэрхихөөр байгаа hэн гээд звеное даагша нүхэр Арьяев хөөрэнэ. Бэсэр томошуулынь үбhэ сабшалгада гараа. Теэд хэнhээшье дутуугүй ажаллаhан байна. Коля Сакияев, Володя Арьяев, Володя Норбоев ба бусад эдиршүүл үдэртөө 44 соото газар сабшадаг байhан.

Гушан соото сабшахын орондо, тэдэнэй эды шэнээн сабшажа байна бшуу. Залуушуулай ажаллажа байхыень хараад, гэрэй эзэн, эхэнэрнүүд магталсадаг. Шугы өөргааhан соогуурхи, болдогтой газарай үбһэн дууhан гараар сабшагдажа абтана. Тиидээгүйдэ хаанаhаа ехэ үбhэн хурадагдахаб! Сабшалангай ургаса нёдондонойхидо хүрэхэгүй ха юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ түс колхоз бүхы сабшалангай гектар бүриhөө 14 центнер үбhэ хуряаhан hаа, мүнөө жэлдэ уhалагдадаг гектар газарhаа арбан центнер, бэшэ участогуудhаа 7—8 центнер хүрэтэр үбhэ абана.

Бэшүүрэй «Дружба» колхозой Бимба Арьяевай хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай звено июлиин хуушаар үбhэндөө ороод, дааhан абаhан 140 гектар сабшалангаа хуряажа дүүргэхэеэ байна. Энэ звенодо гурбан морин косилкашадай хажуугаар хори гаран гар хажуурнаад табигдажа, участогайнгаа эхэнхиие гараар сабшаhан. Тиигэжэ дунда зэргээр гектар бүриhөө 9—10 центнер үбhэ суглуулжа абана. Бидэнэй эндэ ерэхэдэ, 75 гектар газар дээрэhээ 720 центнер эрхим шанартай үбhэ hурилжэ абаhан байба. Наратай сэлмэг үдэрнүүдтэ тармалга хэгдэхэдэ, үдэрэй 130—140 центнер үбhэн сомогдодог.

Эдир залуушуулай ажаллажа байhан энэ звеногой хүдэлмэринь зүбөөр эмхидхэгдэнэ. Сабшалга тармалга хоёрой хоорондо зааханшье забhар гаргагданагүй. Хуряалгын эхинhээ хойшо нүхэр Арьяевай хүтэлдэг звено түрүү ябажа, колхозойнгоо дамжуулгын Улаан тугые абаад, балагаан дээрэ далбуулжа байна.

— Нютагаймнай залуушуул, илангаяа hургуулиин hурагшад колхоздоо ехэл туhа хүргэдэг гэшэ. Энэ жэлдэ ахалагша классуудай hурагшадай үбhэ хуряалгада эдэбхитэйгээр хабаадаhанайнь ашаар нилээд ехэ үбhэ бэлэдхээ гээшэбди, — гэжэ коммунист Бимба Дашиевич Арьяев омогорхон хөөрэнэ.

Т. ЧАГДУРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Звеное даагша коммунист Б. Д. Арьяев залуушуултай хөөрэлдэжэ байна.

МОРИШОН

ОЧЕРК

I.

Хорёод жэлэй саана болоhон нэгэ ушар мүнөөшье болотор тархиhаам гарадаггүй.

Хабарай тарилгын hүүлээр, үбhэ хуряалгын урдахана сур-харбаан болодог аад, Үлеэ нютагhаам хорёод модоной зайда оршодог Балаганск тосхондо үнгэргэгдэхөөр хараалагдаhан моридой урилдаа харахаа ерэбэб. Нарhан тужын ойро түхеэрэгдэhэн ипподром дээрэ хүн зон айхабтар олоороо сугларанхай, урилдаанда заhагдаhан моридые hайхашаан хаража байба. Бишье хүнүүдэй хоорондуур шургажа, hуунагар ута бэетэй малаан зээрдэ азаргын ойро ошобоб. Дунда зэргын бэетэй, энеэбхилэд гэhэн харасатай хүн бууралтажа захалhан hахшагаа эльбэсэгээгээд, малаан зээрдын hүүл hамбайе аятайханаар заhажа байhан хүбүүхэниие дуудажа:

— Хүбаа, эмээлтэйгээр гүйлгэхэ гүш, али зайдаар гү? — гэжэ асууба.

— Зайдаар aaб даа, — гэбэ хүбүүн.

— Зүб даа. Буряад зон хэр угhаа мори зайдаар унажа гүйлгэдэг байhан шуу. Шиниин тухай ябахадаа Баяндай баянай моридые зайдаар унажа гүйлгэгшэ hэм, — гэжэ дэрүүханаар хэлэхэдэнь, иимэ хурдан азарга зайдаар унаад, аhан шадалаарнь харайлгаhайб гэжэ атаархаа бэлэйб. Габашье тэрэ азарганнь бухал шэрэдэг хашан зээрдэhээм hураггүй хурдан шэнги hанагдаха юм. Уданшьегүй хонхын абяан жэнгиржэ, хүнүүд дүхэриг харгы тээшэ hубарилдашаба.

— Дүхэриг харгыда Алайрай аймагай «Улаан Нельхай» колхозой моришон Александр Андреевич Атенов уригдана, — гэжэ гэнтэ соносхогдобо.

Малаан зээрдэеэ хүтэлhэн, үнөөхи хүбүүгээ дахуулhан моришон дүхэриг харгыда ерээд, мори гүйлгэдэг хүбүүнэй урдаhаа шарайшалан хараhанай удаа:

— Бишни өөрөө харайлгаhуүб, зай гү? Олон моридой дунда дэмырээд, харгыhаа хадууржашье болохо, — гээд хандахадань, хүбүүн уруу дуруу юумэ толгойгоо дохисогообо. «Азаргаяа урилдаанда бэлдэхэдээ яhала гүйлгэдэг hэмнайб. Харин мүнөө намда найдаагүй алтай» гэжэ досоогоо бүтүүхэн гомдоhон хүбүүн моришоной hанаае хайшан гэжэ таахаб даа. Ямаршье мори унаад, Нельхайнгаа тала дайдаар харайлгадаг хүбүүндэ эсэгэ мэтэ найдадагшье hаа, мүнөө тэсэнгүй, азаргынгаа дэлhэнhээ шүүрэхэтэйгээ хамта, минисгэй шэнги дээрэнь харайжа гараа бшуу. Гүйгөөшэ байрадээрээ дэбхэншээгээд, хэй hалхин мэтэ хиидэхээр бэеэ зэhээдхибэ. Урилдаан бүхэндэ хабаадалсажа, бултаниие ахижа ерэдэг морин эзэнэйнгээ hанаае заhаhан шэнги хэйхэншээбэ.

Хонхын абяан hүүлшынхеэ жэнгиржэ, арбаад морид харайлдан гүйшэбэ. Урагшаа дүхыгөөд hууhан Александр Андреевич дүхэриг харгын хахад хүрэтэр жолоогоо шангаар татажа, бултанай хойно, шорой тооhон соо харайлгаха юм. Эзэнэйнгээ мэхые мэдэдэг малаан зээрдэшье бултанай урда гарахаа ларанагүй хэбэртэй.

— Тэрүү тэрэ, бултанай hүүл зуугаад ябагша хэн бэ? — гэжэ хүнүүд гайхалдаба.

— Манайхинай «Улаан Нельхай» колхозой суута моришон, — гэжэ нэгэ хүн омог дорюунаар дуугарба.

— Теэд нэрэнь хэн бэ?

— Александр Атеновые дуулаагүй hэн гүт!

— Аа, Атенов бы... Дуулаhан лэ байхабди.

1936 ондо Буряадай түрүү хүнүүдтэй хамта Москва ошолсожо, парти болон правительствын хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаhан байха. Ленинэй орденоор шагнагдахадань, тэдэнэр гарыень хам барижа, гүйгөөшэ, хатаршa моридые бүряшье олоор үдхэжэ, Буряад ороноо суурхуулхыень хүсэhэн юм. — гэжэ нэгэ үбгэжөөл хэлээд, гааhаяа hоросогообо.

—Үшөө тиихэдэ энэмнай Мавзолейдэ ороhон, Ленин багшые хараhан хүн шуу даа. Дайнай үедэ гушан хоёр эгээ эрхим моридые холын фронтдо үгөө hэн. Халтар хара зүhэтэй хатарша азаргыень нэгэ полковник өөрөө унахаяа абаа hэн гэжэ хэлсэдэг, — гэжэ хэлээд, аhан шадалаараа гүйжэ ябаhан моридые hарабшалан байжа хараба.

— Өө, Атеновой морин бултаниие ахижа ябана! — гэжэ нэгэ хүн хашхаран hагад дуугараад, трибуна тээшэ гүйшэбэ.

Дүхэриг харгые хахадлаад ябахадаа жолоогоо бага hуладхажа, хүлнүүдээ хабшасгааба. Хүсэ шадалаа hуладхуулаагүй ябаhан малаан зээрдэ тэрэ дары зориг ороод, гүрөөhэн мэтэ гүлдиран харайжа, бултаниие ахижа ерэбэ.

II.

Октябриин революциин урдахана болоhон нэгэ ушар дурдая.

Тэрэ намар hалхитай байжа, үглөөнэй харанхыhаа үдэшын харанхы болотор таряа наншахань ехэ бэрхэтэй hэн. Баяндай баянай обиндо уhа адхажа хүргөөгөөд, елэгэр мульhэн дээрэнь арбан табатай Александр хүбүүн таряа наншажа захалба.

Гэрэй тухай hүрилэгдэhэн таряанай боолтонуудые шардайтараа зөөгөөд, гар наншуураа үргэхэдэнь, тэрэнь урданайхиhаа hураггүй хүндэшэг шэнги hанагдаба. Тэрэнээ hүхөөр хайжа, багашаг болгохо hанаатай гэртэ орохотойнь сасуу морщной түрьяха абаан газаа дуулдаба. Барлагайнгаа үгы байхада Баяндай баян пулхытэрөө сухалдаад, гэртэ аахилан оробо.

— Ээ, хара нохой, хаанабши! — гэжэ тэрэ ооглобо.

— Би эндэб, — гэжэ хүбүүн обор тоборхопоор харюусаад, мүлижэ байhан наншуураа бариад, пээшэнэй саанаhаа гараба.

— Таряагаа наншахаа залхуураад, унтажа байна гүш, нохойн гонон! — гэжэ баян бабанаба.

— Наншуурни хүндэшэг, даанагүйб, — гэбэ хүбүүн.

— Үшөө иигэжэ дуугархабши. Гэдэhэнэйнгээ тэрзытэр мяха доторлоходоо ханhээшье бэрхэ аад... hалхинай боложо байhан сагта таряагаа наншаад, хиидхэжэ үрдихэ ёhотойбди. Бушуухан ажалдаа гара! — гэжэ баян ганираад, хүбүүнэй хондолой руу ульхэлбэ.

Бага наhанhаа баяшуулайда хүлhөөр хүдэлжэ дадаhан тула баянай зэрлигээр аашалхада хүбүүн балайшье гайхабагүй. Харин шонодо түүрүүлhэн туранхай хашарагай мяхаар үлэ залгадагаа hанахадань нэгэл тиимэ аягүйшэг боложо, хүбүүнэй сэдьхэл бүрүүлтэжэ захалдаг. Тэрьедээд арилха гэхэдэнь, дүтын танил нүхэдшье байхагүй. Жэлэй дүрбэн сагые илгангүй hахытараа хүдэлхэ. Уданшьегүй баян морин молотилка Черемховоhоо асаруулжа, обин дээрээ түхеэрүүлбэ. Тиихэдэньшье хүбүүнэй ажал хүнгэрөөгүй, харин тэрэ молотилкын түмэр шүдэтэй барабан руу боолтотой таряа түлхихэ баатай болобо.

Хабарай hайрамаар баянайнгаа таряа худалдалсахаяа Черемхово ошолсобо. Таряатай мэшээгүүдые шардайтараа зөөгөөд, эсэшэнхэй юумэ амаржа hууходань, Баяндай баян улаан шарбуунсануудые хармаандаа хүбхытэр хэхэ юм. Тиигэжэ hууходань памнагар хара hахалтай ород хүн хажуудань ерээд,

— Хаанаhаабши, хүбүүн? — гэжэ асууба.

— Алайрhааб, — гэбэ хүбүүн.

— Абатайгаа таряа наймаалжа байна гүт?

— Үгы даа, эзэндээ хамhалсанаб.

— Тиихэдээ ши энэ баянай барлагынь болоно гүш? — гэжэ шэхэндэнь шэбэнээд, хашаагай саана ошолсохыень дурадхаба.

Нютагтань эмхидхэгдэhэн нюуса партиина бүлэг тухай, тэрэнэй үг зорилго тухай памнагар hахалта хэлээд, хахасаха дээрээ нэгэ саарhа хүбүүндэ үгэхэ зуураа:

— Энэ саарhа хэндэшье харуулангүй абаашажа үгөөрэй. Тиихэдэ,

ши, саашанхи ху... лэгтэй холбохо ё... энэ баянай дарла... шадахаш, — гэжэ ... нэй хоорондо оро... лшоо бэлэй.

Тэрэ саарhыень ... хүбүүн үзэг бэшэг ... Тэрэ гэhэнhээ хойшо ... би заяагаа коммуни... жо, Буряадай Авто... када «Буряад» гэ... түрүүн эмхидхэлсэ... хожомоо Улаан ... суурхуулаа hэн. Тал... гээр ургажа, адуу ... хэхэ аргатай болоб... хын эмхидхэгдэhэн... Атенов ото моришо... колхозойнгоо адуу... жэлhээ жэлдэ олон... ско үүлтэрэй хатарш... ридые олоор үдхэж... ряад орондоо алда... Тиимэhээ 1936 ондо ... жо, парти болон пра... тэлбэрилэгшэдтэй у... түрын эгээ дээдэ ша... —Ленинэй орденоо...

III.

Хонхын абяан hүү... гиржэ, халтар хара з... азарга жолоодоhон ... хахадта хүрэтэр бу... жа, шорой тооhондо...

— Тэрүү тэрэ, ... зуужа ябаhан халтар... азаргые хэн жолоодо... жуудань зогсоhон хү...

— Атенов ааб да... гаарай, бултыень ахи... ха, — гэжэ ара тал... дуугарба.

Дүхэригэй хахад ... Андреевич жолоогоо... ладхажа, карандаш... үшөөhөөр хатаршын... хуурдаадхиба. Хата... зориг ороод, хаяда... хандагай мэтээр гү... Урилдаанда хабаада... жээдээр ахигдажа, ... тай болобо.

— Хэн түрүүлээ... нүүд hонирхолдобо.

— Атенов ааб да... моришон шуу. Ле... шагнагдаhан байха... хи үбгэжөөл дуугар... удаадахи урилдаае ... жа хараба.

Тэрэ гэhэнhээ хой... үнгэрөө. Ленинэй ... ной. Александр Андр... энеэбхилэд гэhэн ... ходо үзэгдэжэ, сур-х... тума суута буряад м... захадал гэхэ юм

М. ...
манай ...

А ТАКТИКА

...ай, адагай захань хэдэн ...пролетариадай диктату- ...зорилгын бүри шухала ...да, эгээл хэрзэгы нацио- ...бодолтой тэмсэхэ гээшэ ...нэнэй хэрэг болоно ...коммунистнуудта урид- ...уулдаг байгаа. (Зохёолнуу- ...суглуулбари, 41-дэхи том, ...хуудаhан).

...нуудта социализмын хүг- ...гардаг зүрилдөөнүүд уд- ...ша зүрилдөөнүүд бэшэ юм. ...өөнүүд социалис оронуу- ...дэлэй, хани барисаата ...й оршон байдалда яhала ...даг. Тиимэhээ Мао Цзэ- ...той тухиралгаар социалис ...таргагдаhан арсалдаа- ...ь социализмын уг ...й холбоотой бэ- ...рин марксизм-лениниз- ...тарска интернационализ- ...оонуудhаа хадуурhан, көм- ...теори болон бодото хэрэ- ...үлигээр хазагайруулhан ...холбоотой юм. Совет бай- ...харша үзэл бодолынь Со- ...эсэргүү дайнда бэлдэ- ...хүрэтэрөө hү- ...ой. Некинэй мүнөө- ...үлэбэрилэгшэдэй на- ...нуса далдагүй шовинис ...ехэ яhатанай дээрэлхүү ..., мүн оидоо оронуудай ...даа hанаашархан шуна- ...далтайнь холбоотой. Ком- ...хүдэлмэришэнэй парти- ...ласхоорондын зүблөөндэ ха- ...олхон хүнүүд энээн тухай- ...халэhэн байна. Жэшээлхэ- ...расай Коммунис партиин ...эдэхи секретарь нүхэр ...игэжэ хэлээ: «...уласхоо- ...мунис хүдэлөөнэй тэсэжэ ...бата нэгэдэлтэй байхые ...дахин уряалха hамбаан- ...хүтэлбэрилэгшэд үг зо- ...дугташажал ябаа: Хи- ...ата Коммунис партиие үгы ...социализмын үндэhэн ...дые дэбhэжэ хаяа, улас- ...илангаяа Советскэ Союз- тай харилсаануудтаа ээрхэг түримхэй хараа бодол баримталдаг болоо... Шажан мэтэ болгогдоhон маоизмын хараа бодолые пролетарска интернационалистнууд бологшо коммунистнуудай эрид шууд, эли тодоор элишэлхыень уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй ашаг туhа, тусхайлбал, агууехэ хитад арадай ашаг туhа шухалашална. («Правда», 1969 оной июниин 19).

Социализм тээшэ дабшагша хүн түрэлтэнэй хүдэлөөн олохон бэрхэшээлнүүдтэй ушарха, социализмда оролгын зам сэб сэхэ бэшэ, харин туйлай орёо байха гэжэ Ленин уридшалан зааhан байдаг. Тиимэhээ социализмын түлөө тэмсэлэй манлайда ябадаг пролетарска, коммунис партинуудай хатуужанхай, нягта жагсаалтай, теоретическэ ба политическэ талаараа hайн бэлэдхэлтэй байлгые, социализм тээшэ бүхы арад зониие хүтэлхэ, илалтын эгээл үнэн, эгээл сэхэ зам тэрээндэ зааха хаба шадабаритай байлгые Владимир Ильич шиидхэхы удха шанартайда тоолодог hэн. Пролетариадай түрүү манлайнь бата тэсэбэритэй, ами бэеэ сүм үгэхөөр бэлэн, ушар ёhо мэдэдэг, революцида үнэн, улад зонтой таhаршагүй холбоо барисаатай байха, арад түмэнэй үндэhэн аша туhада харюусамаар зүб политика, стратеги ба тактика бэелүүлжэ шадахаар байха ёhотой гэhэн эрилтэ табигдана.

Пролетариадай диктатура гээшэ хуушанай обществын хүсэндэ, гурим заншалнуудта эсэргүү шэн нэтэрүү тэмсэл, хэдэн миллион, хэдэн арбаад миллион хүнүүдэй дадал заншалай хүсэн—айхабтар hүртэй хүсэн болоно. Тиимэhээ хүдэлмэришэн ангиин, олониитэ ажалшадай дундахи бүхы үнэн сэхэ хубиин этигэл найдабарида хүртэhэн, олониитын сэдьхэл бодолой хойноhоо адаглажа, тэрээндэ нүлөөлжэ шададаг партиин бии байhан лэ сагта амжалтатай тэмсэл ябуулжа болохо юм гэжэ В. И. Ленин онсолон тэмдэглэдэг байгаа.

Революционно хүдэлмэриин эмхидхэл, шэглэл, арга метод, гол удхые юрэнхыдэнь, тусхайта ёhоор шудалжа hурахыень, интернациональна ниитэ зорилго шиидхэлгэдэ, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн доторхи оппортунизм ба «зүүнэй» үзэлые илаха, буржуазие унагааха ба хүдэлмэришэн ангиин засагаа абаха хэрэгтэ орон бүхэнэй өөрынхеэрээ хандадаг национальна онсо илгаае, национальна тусхай шэнжыень шэнжэлжэ, бэдэрэн оложо шададаг болохыень Ленин коммунис партинуудые уряалдаг hэн.

Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй туйлаhан илалтанууд Ленинэй захяа заабаринуудай бодото дээрээ бэелүүлэгдэжэ байhые гэршэлнэ. Аха дүү партинуудай уласхоорондын зүблөөн иигэжэ зааhан байна: «Олонхи оронуудтахи революционно хүдэлөөн ленинизмын туг доро шэнэ шатада дэбжэн гараа, коммунис партинууд эмхидэн бэхижээ, уласхоорондын коммунис хүдэлөөн үнэхөөрөө бүхэдэлхэйн, мүнөө сагай эгээл ехэ нүлөөтэй политическэ хүсэн болоо».

Ленинизмын удха шэнжэ ба гол ёhонуудтай бүрин зохилдуулан, тус зүблөөн иигэжэ мэдэрhэн байна гэбэл: коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые улам батадхаха гээшэ арадуудай үмэнэ табигдажа байгаа асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай оруулдаг хубитые арьбадхаха шухалын шухала нүхэсэл болоно. Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай нягта жагсаал—империализмда эсэргүү бүхы хүсэ нэгэдхэхэ шухалын шухала эшэ нүхэсэл, зайлашагүй арга зүйл болоно. Иимэ нягта жагсаалай үндэhэ hууринь марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын гол ёhонууд юм. Коммунис парти бүхэн ажал ябуулгынгаа түлөө өөрын хүдэлмэришэн ангиин, арад түмэнэй үмэнэ, тэрэшэлэн уласхоорондын пролетариадай үмэнэ харюусалгатай. Коммунис ба хүдэлмэришэнэй парти бүхэнэй национальна, интернациональна харюусалгань хоорондоо таhаршагүй холбоотой. Аха дүү партинуудай интернациональна нэгэдэл тухай асуудалаар уласхоорондын зүблөөнэй тодорхойлhон хараа шугам иимэл даа.

Коммунистнууд революционно сүлөөрэлгын ба демократическа хүдэлөөнэй түрүүшын зэргэдэ жагсан тэмсэдэг. Эдэнэр империализмда эсэргүүсэн, өөhэдынгөө хэрэгэй илалта хангахын түлөө тэмсэхэдээ, үргэн зоной дунда научна социализмын суртал дэлгэрүүлхэ, тэрэнэй гол ёhо хамгаалха хэрэгые, баруунай ба зүүнэй оппортунис үзэлөөр теори болон политика хазагайруулдаг ябадал, ревизионизм, хуушарhан үзэл ба зонhоо таhарhан зүүнэй балмад үзэл элишэлхэ хэрэгые туйлай ехэ удха шанартайда тоолодог.

Мүнөөнэй үе саг—капитализмhаа социализмда хүн түрэлтэнэй оролгын үе саг мүн. Бүхы дэлхэй дээрэ социализмын бүрин илахын түлөө тэмсэлэй хэдышье орёо, хэдышье бэрхэшээлтэй hаань, эсэстээ энэ илалта эрхэбэшэ туйлагдаха.

Ленинэй үгөөр хэлэбэл, коммунизм гээшэ ниитын ажабайдалай бүхы hалбаринуудhаа «мүндэлэн гарадаг», тэрэнэй хэлхы үндэhэнүүд хаа хаанагүй бии. Тиимэ болохолоороо, «юунэйшье болоо хада, ерээдүймнай бидэндэ хабаатай гэжэ коммунистнууд мэдэхэ ёhотой». (Зохёолнуудай гүйсэд суглуулбари, 41-дэхи том, 87-дохи хуудаhан).

Коммунистнууд дэлхэйе революционно ёhоор шэнэдхэн хубилгахын түлөө тэмсэхэдээ, улам олон революционно шэнэ отрядуудые ленинизмын туг доро нягтаруулан жагсааха, хүн түрэлтэнэй түрүү суртал бодолой хүгжэлтын шухалын шухала эрилтэнүүдые элирхэйлэгшэ марксистско-ленинскэ суртал hургаалай илалта туйлажа, тэрэ тугые улам дээшэнь үргэнэ.

Степан ТИТАРЕНКО,
түүхын эрдэмэй доктор.

(АПН).

Коммунис ажалай ударник Дора Павловна Тыжинеева Кабанскын совхозой эрхим шубуушадай нэгэн юм. Тэрэ хадаа жэл бүри 15600 нугаhа харууhалдаг. Тиихэдээ жэл соо нугаhан бүриhөө дунда зэргээр 100—110 үндэгэ абадаг юм.

Дора Павловнагай тушааhан нугаhадай толгой бүринь 3—3,5 килограмм шэгнүүртэй байдаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Д. П. Тыжинеева.

А. ШУЛУНОВОЙ фото.

ҺУРАЛСАЛАЙ ШЭНЭ ЖЭЛЫЕ УГТУУЛАН

ШЭНЭ ПРОГРАММААР

Эхилхээ байhан hуралсалай шэнэ жэл урданайхида орходоо тад ондоо гуримаар захалхань. Энэнь илангаяа эхин классуудта хабаатай. Ушар тиимэhээ бүхы багшанар, түрэлхид энэ шухала хэрэгтэ тон харюусалгатайгаар хандажа, бэлэдхэлэй хүдэлмэри эртээнhээ хээ, мүнөөшье хэhээр.

Эрдэм, техникын сахилгаан мэтэ түргэнөөр хүгжэжэ байhан үе сагта үхибүүдэй ухаан мэдэрэл үдэрhөө үдэртэ гүнзэгыржэ, ойлгогдоогүй юумые бага наhанhаа зүбөөр ухашалан ойлгохоор хүмүүжүүлэгдэхэ зэргэтэй.

Эхин классуудай урданайнь программа шэнжэлэн үзэхэдэ, юумые удхаарнь ойлгуулха ябадал hурагшадай мэдэрэн ойлгохо хэрэгhээ хожомдоhон байна.

Хуушан программын олохон асуудалнууд шэнэлэгдэжэ, hуралсалай асуудал бүхэн тон нарин шэнжэлэгдээ. Тэрэшэлэн бүхы темэнүүдэйнь удха ба байгуулгань бүлэг болгон зохёогдожо, багшанарай заахада, hурагшадай шудалхада hураггүй ульгам болгогдоо.

Һуралсалай шэнэ программа үхибүүдэй болбосорон хүмүүжэхэ хэрэгтэ ехэ туhатай, нэгэдэхи классhаа эхилээд теоретическэ ухаан мэдэрэлынь дээшэлжэ, саашадаа hурахадань тон хүнгэн болохо байна. Үхибүүд шудалжа байhан темэнүүдээ hанан сээжэлдэхэ бэшэ, харин өөрөө бодожо үзэхэ баатай болоно.

Эхин классуудые гурбан жэлэй программада оруулха ябадал багшанарай тон харюулсалгатайгаар хандажа хүдэлхэ хэрэг мүн. Гэхэтэй хамта багшанарай мэргэжэлые дээшэлүүлхэ институтда нилээд олон багшанар энэ зун hуралсажа, нэгэдэхи класста шэнэ программаар зааха теоретическэ ба методическа бэлэдхэл гараа. Гэбэшье үшөө бэрхэшээл дайралдажашье магад. Энэ хэрэгтэ үнэн зүрхэнhөө хандажа, бүхы бэлиг шадабаряа хэрэглэн байжа оролсоо хадань ямаршье бэрхэшээлнүүд дабагдаха бшуу.

Жэшээнь, манай Тээгдын дунда hургуулида бэлэдхэлэй класс үнгэрэгшэ hуралсалай жэлдэ эмхидхэгдэhэн юм. Тэндэ hуралсаhан үхибүүдтэ нэгэдэхи класстаа шэнэ программаар hурахадань хүнгэн болохо үгэхэ байха.

Муунь гэхэдэ, шэнэ программын номууд (нэгэдэхи классай) манай ишэ үшөөшье хүсэд ерээгүй, гадна багшанар методическа номуудаар хангагдаагүй байhаар. Хэрбээ Буряадай Гэгээрэлэй министерствын хүдэлмэрилэгшэд энээн тушаа анхаралаа hуладуулангүй хандуулдаг hаань, үшөө шиидхэгдээгүй асуудалнууд дары түргэн шиидхэгдэхэ hэн ха.

Багшанарай республиканска конференци дээрэ аша туhатай хөөрэлдөөн гаража, саашанхи ажал хүдэлмэридэмнай үрэ ехэтэйгээр нүлөөлхэ бэзэ гэжэ найдагдана.

Н. НАНЗАТОВ,
Хориин аймагай,
Тээгдын дунда
hургуулиин багша.

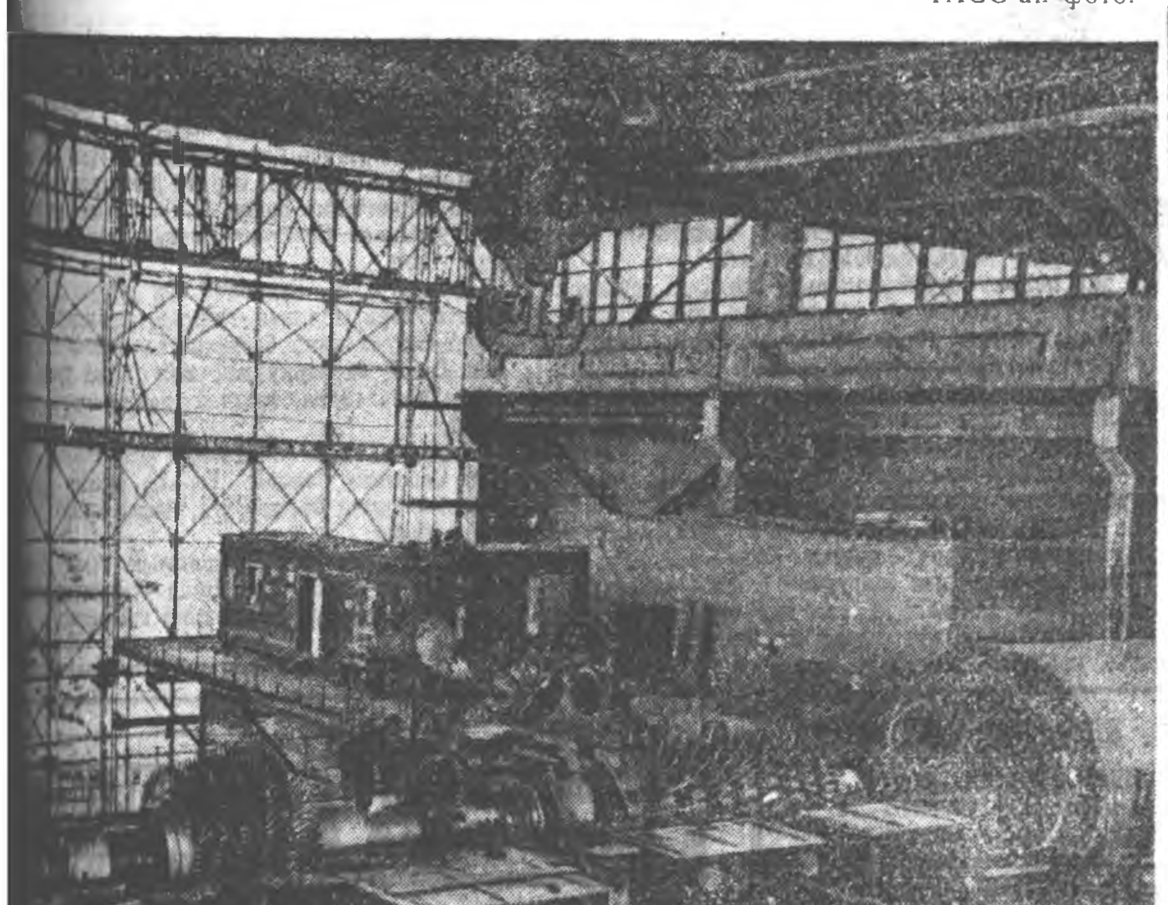
СОВЕТ ОРОН ДОТОРНАЙ

...мянган киловатт хүсэтэй газова турбина Краснодарай ТЭЦ-тэ хабсаргагдажа, ууралдаг 4 турбинын хажууда энэ түхеэрэлгэ табигдахань. Энэнэй тула тусхай гэр ...жа байна.

...СС-эй XXII съездын нэрэмжэтэ Ленинградай металлургическа завод энэ турбина бү... Жэлэй hүүл болотор энэ турбина ток үгэхэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Турбиные хабсаргалга.

ТАСС-ай фото.

ЧЕРНИГОВСКЭ ОБЛАСТЬ. Борзянска районой Куйбышевай нэрэмжэтэ колхоздо ...ар лён ургуулагдаа. Мүнөө лёной хуряалга түлэг дундаа. Гектар бүриhөө 6 ...р улhан гарана.

ТАСС-ай фото.

АРАДАЙ АМАН ЗОХЁОЛДО—ОЛСНОЙ АНХАРАЛ

Буряадай ниитын эрдэмэй институт анхан тогтоhоор арбан жэлhээ үлүү хүдэлжэ байна. Энэ хугасаа соогоо ниитын эрдэмэй али бүхы талаар нилээд ехэ юумэ хээ. Түүхын, хэлэнэй, уран зохёолой, аман үгын зохёолой, философиин ба бусад эрдэмүүдээр нилээд олохон хүнүүд мэргэжэжэ, урдань хэгдээгүй шэнжэлгэнүүдые хэжэ, арадайнгаа бэлиг ухаанай баялигые улам дэлгэрүүлжэ байна.

Гэхэтэй хамта үнгэрhэн арбан жэлэй хугасаадахи хүдэлмэреэ хараад, хэхэ ёhотой ажалаа багсаажа үзэхэдэ, түсэбнай ехэ байна. Би илангаяа манай институдай буряад литература ба аман зохёолой секторэй хүдэлмэри дээрэ тогтон, нэгэ хэды асуудалнуудта олониитын анхарал хандуулхые хүсэнэб.

Юуб гэхэдэ, ямаршье эрдэмтэ хадаа, тэрэ тоодо илангаяа арадай аман үгын зохёолые шэнжэлэгшэ, суглуулагша, тунхаглагша хүн арад зоной энэ хүдэлмэридэнь хабаадалсаагүй, туhалалсаагүй hаань ехэ юумэ туйлахагүй ха юм. Тиимэhээнь тус шухала хэрэгтэ олоной анхарал хэрэгтэй байна.

Өөргүй гүн Байгал далайн баялигуудые, тэрэнэй гоё hайханиие Совет ороной арад бүхэн мэдэхэ. Гэбэшье эрьедэнь hуудаг буряад арадай аман үгын зохёолой баялигые тиимэшье олон хүн дүүрэнээр амсажа баярлаагүй байхадаа болохо. Зориг түгэлдэр, гүн сэдьхэлтэй Наран-Гоохон, hарын баатар хүбүүн Дэгээ, хүсэтэ сахилгаан Хүхэрдэй, сэсэн ухаатай, бүхы юумэ мэдэхэ ба шадаха Манзан Гүрмэ, тэнгэриин хурдан жэгүүртэ морид ба үхэhые амидыруулдаг шэдитэ Аршаан уhан болон бусад тухай үльгэр домогуудыемнай хэр олон зон мэдэхэ хаб, hонирхожо уншаhан хаб гээд харахада, зарим буряадуудаймнайш эдээн тухай дуулаагүй ябажа болохонь гайхалтай бэшэ байхадаа болохо шэнги. Хэды олон үльгэр домогууд Саян, Байгал, Ангар, Енисей тухай арадай дунда хэлсэгдэдэг бэ, харин гүн удхата оньhон үгэнүүднай, таабаринууднай, онтохонууднай хүсэд суглуулагдаа, шэнжэлэгдээ гү?

Имагтал арадай аман үгын гүнзэгы абдарhаа үнгэтэ эрдэниинь элбэгээр хэрэглэжэ, буряадаймнай уран зохёолшод ехэ ехэ зохёолнуудаа бэшэhэн байха. Гансахан буряадуудай дунда бэшэ, мүн бусад арадуудта Ангара хүүхэн тухай Солбонэ Туяагай поэмэ, «Энхэ Булад баатар, Агуу гоохон Ангар дүүхэй» тухай оперо, баледүүд, Жамсо Тумуновай «Нойрhоо hэриhэн тала», Хоца Намсараевай «Үүрэй толон», Чимит Цыдендамбаевай «Банзарай хүбүүн Доржо», Даши-Рабдан Батожабайн «Төөригдэhэн хуби заяан», Н. Дамдиновай «Шэнхинээтэ нарhад», Д. Улзытуевай «Арбан табан дуун» гэхэ мэтэ зохёолнуудынай мэдээжэ болоhон байха. Эдэ эрхим зохёолнууд буряад арадаймнай хэлэнэй hайханиие, ухаанай сэсэниие, бэлигэй эрхимые бэедээ шэнгээhэн гээшэл. Уран зохёолшоднай имагтал бусад түрүү литературануудай, түрэл арадайнгаа аман үгын зохёолой дээжые шудалжал иимэ туйлалтада хүрэнэ ха юм.

Тиимэhээ урагшаа дабшаха замдамнай аман үгын зохёолой удха шанарай ургажал байхань элитэ. Гэхэтэй хамта олонхи үльгэр домогуудаймнай эртэ урдын эшэ үндэhэн түүхэшэлэн хүсэд шэнжэлэгдээгүй байhаар. Энэ юун дээрэhээ болоноб гэхэдэ, дэлхэйн ба совет фольклористикада шэнжэлэлгын хүдэлмэриин угаа олон асуудалнууд эли болоодүй байhаар. Тингэжэ Буряадай ниитын эрдэмэй институдай буряад литература ба аман зохёолой секторэй эрдэмтэдэй оройдоо урдань элирээгүй харгыгаар шэнжэлхэ хүдэлмэреэ хэхэ ушар гарадаг. Энэ, хэнэйшье мэдэhээр, хүндэ, харюусалгатайшье. Тиимэhээ эрдэмтэдэй удаан бүтээхэнь гайхалгүй.

Зарим урданай дуунууд, домогууд, түүрээлгэнүүд болон бусад зохёолнуудые имагтал ямар нэгэн ёhололой (түрын, агнуурида гаралгын, ниитын наадаанай гэхэ мэтэ) үедэ гүйсэдхэдэг заншал буряадуудай дунда үниинhөө байгаа. Тиимэ урданайхида адли ёhололнуудай мүнөө дэлгэрхээ болиhон гү, али хубилhан үедэ урдын үе сагуудай тиимэ зохёолнуудые суглуулха гээшэ бэрхэтэй болоо. Энэ хэрэгые урагшатайгаар ябуулхын тула бүгэдөөрөө, бүхы олониитээрээ оролдожо, нэгэ ёho гуримтай болохо зэргэтэйбди гэжэ hананаб. Энэмнай тон шухала болоод байhан хэрэг. Тус ажалда—илангаяа арадайнгаа аман үгын шэнэ шэнэ зохёолнуудые элирүүлхэ, суглуулха, тунхаглаха хэрэгтэ бултаараа үүсхэл оролдолго гаргаха болонобди. Буряад оронноймнай нютаг бүхэндэ тэдэ зохёолнуудые мэдэхэ хүнүүд байха ха юм. Тэдэнhээ бэшэжэ абаха, дуунууд болон домог, түүрээлгэнүүдээ гүйсэдхэхэ арга боломжонуудые тэдээндэ олгохо гээшэ тон шухала. Эндэ илангаяа залуушуул, эдэбхитэд ехэ юумэ хэжэ шадахал даа. Тэрэшэлэн аймагуудай, республикын хэблэл болон радио мүн лэ ехэ арга боломжотой.

Арадай аман үгын зохёол суглуулха, шэнжэлхэ хүдэлмэриие бүгэдэ ниитын, олон тоото эдэбхитэдэй хэрэг болгожо шадаагүй hаамнай, тус хүдэлмэри урагшатай ябахагүй. Юундэб гэхэдэ, эрдэмтэднай үсөөн. Манай секторто гурбахан лэ хүн буряад литература шэнжэлхэ хүдэлмэритэй, үшөө гурбан хүн аман үгын зохёолнууд дээрэ хүдэлдэг. Иимэ боложо ерэхэлээрээ шадалнай бага болошоно, хизааргүй ехэ ажалай захада хүрэхэ гээшэ аргагүй хүшэр хэрэг. Гэбэшье манай секторэй хүдэлмэрилэгшэд нилээд ехэ ажал хэжэ байгаа юм. Арадаймнай гайхамшаг эпос «Гэсэрые» шэнжэлхэ талаар ехэ юумэнэй туйлагдаhаниинь элитэ, тэрэниие ород хэлэн дээрэ оршууляха хүшэр хүдэлмэри урагшатай дабагдаа. Тиихэдэ С. П. Балдаев буряад дуунуудай хоёр ном суглуулаа. «Буряад совет литературын түүхэ» бэшэгдээ, Ц-А. Дугар-Нимаев уран зохёолшо Жамсо Тумуновай творчество тухай монографи, Г. О. Туденов буряад шүлэгэй шэнжэлэл эрхимээр бэшэнхэй. И. Кимэй «20-оод онуудай үеын буряад поэзи» тухай ном хэблэгдээ. Гадна хэдэ хэдэн статьянууд, шэнжэлэлгэнүүдhээ бүридэhэн согсолборинууд тунхаглагданхай.

Үнгэрэгшэ жэлдэ манай секторэй бүлэг хүдэлмэрилэгшэдэй хамтынгаа хүсөөр бэлдэжэ толилhон «Буряад совет литературын түүхэ» тухай нэгэ хэды дэлгэрэнгыгээр хэлэбэл, энэ ном соо үндэhэн уран зохёолой түрүүшын алхамуудай, бэеэ ололгын ба саашанхи хүгжэлтынь гол асуудалнууд шэнээр шэнжэлэгдээ юм. «Түүхын» тон hайшаалтай талань юуб гэбэл, мүнөө үеымнай уран зохёол арадай аман үгын зохёолтой ямар холбоотойб, дэлхэйн ба совет литературын эрхим зохёолнууд тэрээндэ ямараар нүлөөлөөб, реалис жама ёhондо оролгонь ямараар үнгэрөөб гэхэ мэтэ асуудалнуудта удха түгэлдэр харюу үгтэнхэй. Энэ номые Буряадаймнай олониитэ hонирхолтойгоор хүлеэжэ абаа. Иимэ шэнжэлхы хүдэлмэриин саашанхи ажалые улам hайжаруулхын тула манай эрдэмтэд саг үргэлжэ оролдожо байдаг юм.

Арадайнгаа аман үгын зохёолнуудай гайхамшаг баялигые арад зондо аржытар харуулха хүдэлмэри мүнөө үедэ угаа ехэ удха шанартай хэрэг болонхой гэжэ үшөө дахин hануулха байнаб. Улаан-Үдын, Москвагай, Ленинградай гар бэшэгүүдэй научна жасануудта, институдуудта буряад арадай үльгэр домогууд, дуунууд, таабаринууд, оньhон үгэнүүд гэхэ мэтэ аман үгын зохёолой дээжэнүүд ехэ олон хэбтэнэ. Тэдэниие шэнжэлхэ, бусад хэлэнүүд дээрэ оршуулжа тунхаглаха хүдэлмэри эрдэмтэдые, эдэбхитэдые хүлеэhээр. Тэрээнhээ гадна тус абдарнуудые улам ехэ болгохо, шэнэ зохёолнуудаар баяжуулжа байха гээшэ буряад эрдэмтэ бүхэнэй hэшхэлэй хэрэг болоно.

Тиимэhээнь тэрээндэ бүгэдэ ниитээрээ хандаха зэргэтэйбди. Буряад арадайнгаа аман үгын зохёол суглуулжа, шэнжэлхэ хүдэлмэреэ олоороо хамтаржа бүри дээдэ хэмжээндэ хүргэел, тэрэниие олон хэлэтэ арадуудай дунда гайхамшаг hайхан Байгал далайдаа адляар мэдээжэ болгон суурхуулаял гэжэ эдэбхитэдээ уряалха байнаб.

А. УЛАНОВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй доктор.

УРМАШУУЛАГДАНА

Табан жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байhан коллективүүд үйлэдбэриин даабари үлүүлэн дүүргэхэтэйгээ хамта материал, металл, электроэнерги алмана.

Һаяхан республикын Министрнүүдэй Совет болон профсоюзуудай областной совет электроэнерги алмаха талаар предприятинуудай туйлаhан үрэ дүн согсолжо хараад, энэ мүрысөөндэ түрүүлhэн коллективүүдые тодорхойлбо.

Локомотив-вагон заhабарилгын заводой коллектив жэлэй 2-дохи кварталай туршада горитой электроэнерги алмаа. Тингэжэ 2-дохи мүнгэн шанда хүртэбэ. Заводой начальник А. П. Гладун, энергетик В. Н. Ананьин 40—40 түхэригөөр шагнагдаа.

Галуута-Нуурай шахтоуправлениин, Тимлюйн цементнэ заводой коллективүүд электроэнерги гамтайгаар хэрэглэнэ. Тэдэнэй энэ оролдолгонь баhал тэмдэглэгдэhэн байна.

ШАГНАЛДА ХҮРТӨӨ

Һаяхан Буркоопсоюзай правлени ба гүрэнэй худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обком В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойн hайндэртэ зорюулагдаhан социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолжо, онсо шалгарагшадта «Совет худалдаа наймаанай отличник» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгоод, энгэрэй тэмдэгээр шагнаа. Тэдэнэй тоодо эрхим ажалаараа суурхадаг Бэшүүрэй сельпогой пекарниин хүдэлмэрилэгшэ Акулина Перелыгина, магазиниие даагша Евдокия Павлова, Захааминай аймагай Санагын сельпогой столовын хүдэлмэрилэгшэ Дари Санжитова болон бусад бии. Тиихэдэ Буркоопсоюзай правлениин ба профсоюзай обкомой Хүндэлэлэй грамотаар 76 хүдэлмэрилэгшэд шагнагдаhан байна.

Республикымнай кооператорнууд В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойн hайндэрые угтуулан, социалис мүрысөөндэ бүри ехэ уялгануудые абаад, эршэтэй шударгыгаар ажаллажа байнхай.

Д. КОЛМАКОВ.

АШАГТА МАЛТАМАЛ БЭДЭРЭГШЭД...

ФОТОРЕПОРТАЖ

Республикымнай эгээл хойто зүгэй шобхо үндэр Иняптук хадын түргэн урасхалта Тын голой эрье зубшан татагдаһан геологуудай майханууд холоһоо сайрач харагдана. Эндэ Буряадай геологическа управлениин Байгалай геофизическэ партиин хүдэлмэрилэгшэд байрланхай юм. Эдэ геофизигүүд Хойто-Байгалай аймагай Кичерскэ хадануудай шэлэнүүдые шэнжэлжэ байнхай.

Ашагта малтамал бэдэрэгшэдэй ажал нилээд бэрхэшээлтэй, һонирхолтойшье. Эдэнэр Иняптук Довырен гэжэ шобхо үндэр мундаргануудай дунда оршодог нилээд ехэ талмайе шэнжэлнэ. Тэндэ үндэр хадалиг газарай тундра нэмжынхэй — майлануу д т а нь набтар шэнэһэд, ябаган хуһад. хойто зүгэй оронуудай гол тэжээл — хубхэн угалза мэтэ негоордог. Зунай һарануудта эндэхи намагуудынь гэдэхэдээ, хүнэй гаталашагүй шабар уһан болошодог юм.

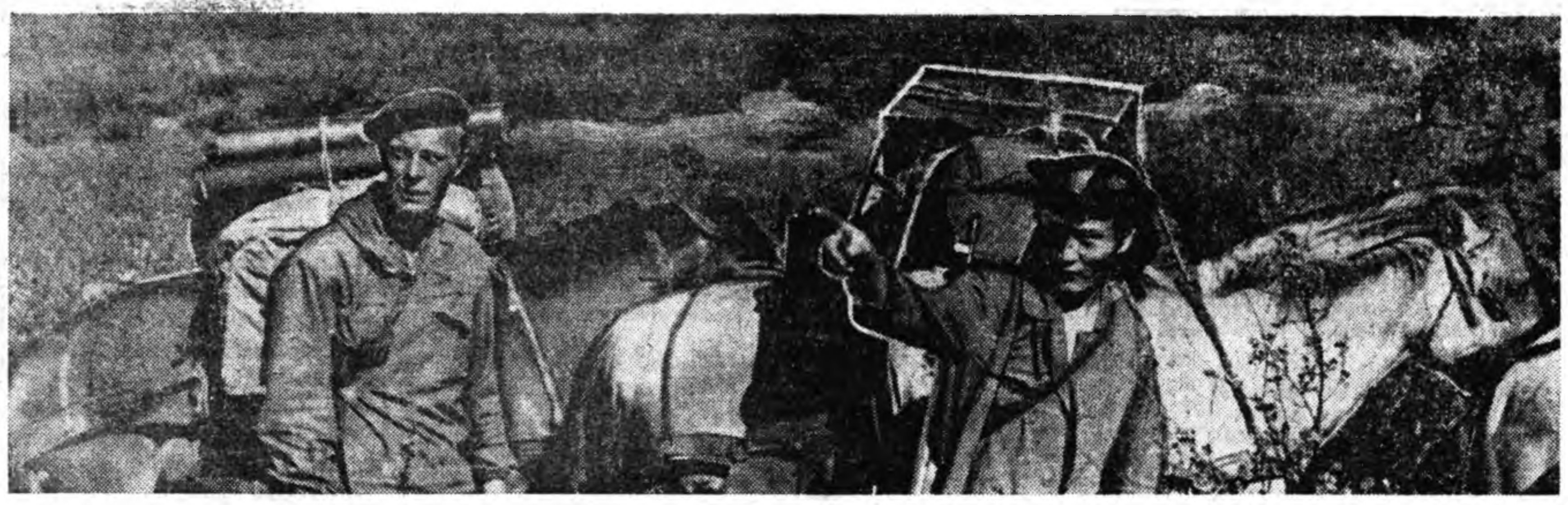
Хэды тиимэ бэрхэшээлнүүдтэй дайралдабашье, геофизигүүд хойто хадануудые шэн нэтэрүүгээр шэнжэлнэ. Һаяхан эдэнэр Иняптук хадын энгэртэ ашагта малтамалай ехэ хэбтэшэ олоо. Тэндэнь мүнөө Хойто Байгалай комплексно геолого-тагнуулай партиин геологууд үрэмдэлгын хүдэлмэри ябуулжа, үнэтэ рудагай шанар шэнжэлжэ, мүн тэрэнэй хэмжээень тодорхойлжо байнхай.

Мүнөө Байгалай геофизическэ партида хамтадаа 38 хүдэлмэришэд болон геофизигүүд хүдэлнэ. Тэдэнэр үдэр бүри үүрээр бодожо, оршон тойронхи нуга шэлэнүүдээ шэнжэлхээсэ элдэб зүг барин таража ошодог. Эдэнэй дунда ашагта малтамал бэдэрэлгээр нилээд дүршэлтэй болоһон хүдэлмэрилэгшэд олон юм. Инженер-геофизик Валерий Павлович Хантаев, ахалагша техник-геофизик Фридрих Борисович Булутов гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригаданууд хараалагдаһан түсэб, даабаряа хододоо үлүүлэн дүүргэдэг заншалтай. Мүн тиихэдэ ахалагша техник-геофизик Цырендоржи Дашиевич Дашиев Байгалай геофизическэ партида арба гаран жэлэй туршада ажаллана. Энэ хугасаа соо Цырендоржи Дашиев Хойто-Байгалай хадануудые булгыень шахуу махаһан, ашагта малтамалай хэдэн үүрхайнуудые оложо тодорхойлһон байха.

О. БЕРЕЗКОВ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Геофизигүүд ээлжээтэ замдаа. 2. Байгалай геофизическэ партиин начальник Н. К. Садовский (зүүн гарһаа) ахалагша техник-геофизик Ц. Д. Дашиев хоёр аянда гарахынгаа урда тээ замаа зүбшэн хэлсэжэ байна. 3. Ахалагша техник-геофизик Ф. Б. Булутов (баруун гарһаа), хүдэлмэришэн В. А. Соболев гэгшэд хадые үгсэн гараха үедөө.

Авторай фото.

ФИЗКУЛЬТУРА БА СПОРТЫ[н] ХҮГЖЭЛТЭ ТУХАЙ

Совет хүнүүдэй һуудал байдалай һайжарха, соёл культурын дээшэлхэ тудам аймаг аймагуудта, нютаг нютагуудта спорт аргагүй дэлгэрнэ. Мүнөө үедэ физкультурын коллективгүй колхоз. совхоз, предприяти гү, али эмхи зургаан, һургуули гэжэ байхагүй. Энээнтэй дашарамдуулан, илангаяа залуушуул спорт тухай ном һудар ехэ һонирходог, уншадаг болонхой.

Би өөрөө, жэшээнь, спортдо ехэ дуратайб. Тиимэ тула махабадаа бэхижүүлхэ тухай ном, газетэнүүдые уншахаһаа гадна, Буряад орон дотороо физкультура болон спортын анха түрүүн яажа тогтонижоһон, хүгжэһэн тухай ном һудар ехэ оложо ядагша һэм. Харин һаяхан минии һанал хүсэл бэелбэ. Урдамни «Буряад орондо физическэ культура ба спорт» гэһэн ягаа улаахан гаршагтай, алтан шарахан хабтаһатай Б. Сандановай ном аржыжа хэбтэнэ. Энэ ном уншажа, ехэл һонирхобоб, сэдьхэлээ ханабаб. Юуб гэхэдэ, тус ном дотор үнэхөөрөө Буряад орон дотор бэе махабад бэхижүүлгын түүхэ, хүгжэлтэ шата шатаараа угаа эли тодоор харуулагданхай. Эгээл түрүүшын бүлэг дотор революциин урда тээхи буряадуудай һуудал байдал дээрэһээ хёрхо хурса шэнжэлгэнүүд хэгдэнэ. Буряадууд хэр угһаа хойшо урилдаан, барилдаан, гэхэ мэтые эрхилдэг, махабад хүгжөөхэ талаар һонирхолтой һорёо наадануудые хэдэг байһан байна. Жэшээнь, «ботогон буурашалга», «шүүр шэдэхэ», «хорой. хаамжа харайха», «бүмбэгэ туулга» гэхэ мэтын наадануудые эдир залуушуул үнгэргэжэ, гартаа хүдэр балсан, шагайдаа шанга шандааһа ургуулдаг, хүдэржэдэг, солбон собоо болодог һэн ха. Баһа һур харбалга, ябаган урилдаан. мори урилдаан, бүхэ барилдаан гэхэ мэтэ тухай нилээд һонин зүйлнүүдые автор дурдана.

Гэбэшье манай Буряад орон дотор имагтал Октябриин революциин илаһанай эсэстэ махабадаа бэхижүүлгын ёһотой культура тогтоһон, хүгжэһэн, саашадаа үргэн нэлэнхыгээр дэлгэрһэн тухай ном соо һоо ойлгонобди.

Тиихэдээ тус хүдэлөөндэ бүгэдэниитын сэрэгэй һуралсал эхи табиһан байна.

1920 ондо Бурлад орон доторнай тиимэ һуралсалай эмхи зургаанууд комсомолой комитедүүдтэй хамтаран, залуушуулай дунда угаа ехэ хүдэлмэри ябуулаа. 1920—1921 онуудта Дээдэ-Үдэ хотодо «Сокол», «Коммунар», «Гладиатор» гэхэ мэтын түрүүшын футбольно хэдэн командаһууд тогтоһон, почто болон телеграфай дэргэдэ спорткружогууд бии болоһон байна. Эндэһээл саашанхи хамаг юумэн эхилээ гэээ һаа, алдуу болохогүй. Тиигээд лэ областной партийна болон комсомолой эмхинүүдэй хүтэлбэри доро бүхы республика дотор янза түхэл бүриин спортивна хүдэлмэри хэгдэжэ эхилһэн, саашадаа үргэдэһэн байна.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ Буряадай хүдэр шииираг, хүнгэн солбон хүбүүд басагад үнэхөөрөө шэн баатаршалгын үльгэр жэшээ харуулаа, фашис булимтарагшадтай зоригтой шангаар тулалдаа. Жэшээнь, манай эндэхи эрхим гимнастнуудай нэгэн Михаил Калаганский оронойнгоо хойто далайнуудые шэн баатарлигаар хамгаалалсаа. Дайшалхы Улаан Тугай хоёр орден болон олохон медальнууд тэрээнэй үбсүү шэмэглэнэ.

Удаань автор дайн сэрэгэй һүүлээр республика доторхи физкультурын дэбжэлтэ тухай нилээд һонирхолтой тоо, баримтануудые дурдана. Тиихэдэ тус хүдэлмэрииие хүдөө нютагуудта һайжаруулха талаар илангаяа ехэ юумэн хэгдээ.

Гадна РСФСР-эй [...] нуудта бэлэдхэхэ, та[...] гэхэ үедэ манай энд[...] барилдаан, столой т[...] вэ буудалга, бокс, х[...] кэ, велосипедэй сп[...] хүгжэһэн байна. Т[...] харбалга, буряад б[...] мэтэнүүд үргэнөөр д[...]

Юрэдөө, номой һ[...] тоолохо гээ һаа, ни[...]

Үнэхөөрөөшье Б[...] болон Совет гүрэнэй [...] рал хандуулһанай а[...] торой ехэ бэрхэш[...] римгойгоор усадх[...] аймаг аймагуудтам[...] тура болон спорт [...] дээдэ шатада хүрэжэ [...]

Гэбэшье минии һ[...] лективизаци. ин[...] болон соёлой хубис[...] нэй ашa туһаар ман[...] дотор физкультура [...] хүгжөөхэ тон шэнэ[...] байдалай тогтоһон [...] үшөөл дутамагаар [...] гээшэ аа гү.

Мүн Совет засага[...] тын талаар национа[...] дай бии болоһон т[...] мэргэжэл шадабарии[...] жаһан тухай ном [...] шэнжэлэл хэгдэнэ, т[...] намжа дурадхалнууд[...]

Баһа янза түхэл б[...] тын лажа тогтоһон, [...] жаһан тухай, тэд[...] тэйгээр эмхидхэгшэд [...] ехэ тодорхойгоор б[...]

Тиигэбэшье залу[...] мүүжүүлхэ, хүн [...] элүүрые һайжаруу[...] физкультура болон [...] удха шанартай бай[...] мой эсэстэ юуншье [...] дүүрэшөө. Энэ ехэ[...] гэжэ һанагдана.

Мүн түүхын энэ [...] лагдамал материал [...] жэ, Буряад орон дото[...] турын, спортын хэр[...] һайжаруулхын тула [...] тойб гэжэ . автор[...] һаань, бүришье һайн [...]

У. Ц[...]

«Урожай» бүлгэмэ[...]

НОМОЙ ТАГ

«ХАЛХЫН-ГОЛОЙ» БААТАРНУУДАЙ ШЭН ГАБЬЯ[А]

Иимэ гаршагтай ном һаяшаг Буряадай номой хэблэлһээ гараба. Халхын-Гол шадар япон эзэмхэг түримхэйшүүлэй үймэлдэжэ, аха дүү Монгол оронииe эзэмдэжэ абаха һэдэлгэтэйгээр аашалалдаһан 1939 оной хэрзэгы муухай ябуулгыень доцент И. И. Кузнецов эли тодоор харуулна. Энэ дай һэмээхэһээр үнинһөө бэлдэһэн япон милитаристнууд 75 мянган сэрэг иишэ асарһан, 500 ехэ буу, 182 танк болон 300—350 самолёдуудые табиһан байна. Эдэ бүгэдэнь зургаадахи армидань оролсожо нэгэдэһэн юм. Монголой Арадай Республикын эрхэ сүлөөтэ байдалые һамаргаха гэһэн шахардуу хүшэр байдал тохёолдуулаа һэн.

Аха дүү монгол арадай шахардуу байдалда ороходонь тэрэнэй эгээн дүтын нүхэр—совет арад туһа хүргэһэн. Союзническа үялгаяа Советскэ правительство нягтаар сахин, Монголой газар дайдые гадаадын дайсадһаа хамгаалха талаар шиидхэхы ябуулгануудые хэбэ. Советскэ командовани 1939 оной августын хорин багта сэрэгэй ехэ хүсэ ниилүүлжэ, комкор Г. К. Жуковай хүтэлбэрилжэ байһан нэгэдэхи армейскэ группада оруулба. Совет сэрэг аха дүү монгол сэрэгтэй хамта 1939 оной августын 20-до добтолон орожо, япон самурайнуудай хархис һэдэлгые буруу һүргөө бэлэй.

Эхэ орондоо социализм байгуулжа байһан монгол арадые эрэлхэгээр хамгаалһан аха дүү сэрэгшэдэй хани нүхэсэл бүри бэхижэжэ, тэдэнэй дайшалхы хүсэн ямаршье арьлатан дайсаниие бута һамна сохихо шадалтай байһанаа харуулаа бэлэй. Хоёр [...] дууд ёһотой баатарнууд шэнгеэр дайлалда[...] дэ совет сэрэгшэдэй дайшалхы габьяа ү[...] дэбэ. Шэн габьяата далан совет сэрэгшэ[...] комкор Г. К. Жуков (мүнөө Советскэ С[...] полковник И. И. Федюнинский (мүнөө [...] нерал) болон бусадта Советскэ Союза[...] рэ зэргэ олгогдоо бэлэй. Тиихэдэ бүри е[...] тойгоор дайлалдаһан гурбан летчигууд С. [...] Г. П. Кравченко болон Я. В. Смушкеви[...] түрүүшынхеэ Советскэ Союзай хоёр да[...] болоо һэн.

Доцент И. И. Кузнецов ном дотороо с[...] шалхы зоригые, шэн габьлае, хэзээдэшь[...] совет-монгол хани барисаае тон зүбөөр [...] хын-Голой баатарнуудай шэн габьяа ху[...] раглахаһаа гадна, тэдэнэй намтар туха[...] шэнэ.

Халхын-Голой байлдаанда эдэбхитэйгэ[...] һан Советскэ Союзай Герой, армиин [...] Федюнинскиин оролто үгэ номдоо хабса[...] һайн гээшэ.

Хүн зониие интернациональна үзэл [...] мүн Эхэ орондоо дуратайгаар хүмүүжүүл[...] ном аша туһатай байха гэжэ найдагдана.

Д. Д[...]

Буряадай номой хэблэлэй главн[...]

УРГАСЫН ҺАЙНДЭР ДЭЭРЭ Л. СВОБОДЫН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ПРАГА. (ТАСС). Урда Моравска областиин Бржецлав гэжэ хотодохи районой һайндэртэ ерэһэн ЧССР-эй Президент Л. Свобода августын 17-до үгэ хэлээ гээд ЧТК агентство мэдээсэнэ. Словацка национальна восстаниин болоһоор манай орониие Совет Армиин сулөөлһөөр 25 жэлэй ойе һайндэрлэлгые Чехословаки угтажа байна гэжэ тэмдэглээ.

Чехословакиин арадуудта фашис ээрхэг булимтарагшадай тохёолдуулһан зоболон хашалангуудые, һүйдхэлтэ муухай ябуулгануудые бидэ, ахамад ба дунда үеын хүнүүд, һайн мэдэнэбди гэжэ тэрэ хэлэбэ. Фашис булимтарагшад манай арадуудые удаа дараалан усадхаха зорилготой байгаа. Хэрбээ Советскэ Союзай тэрэнэй илалта түгэс армиин үгы һаань, чех ба словак арадууд хосорхо һэн. Тиимэһээ Чехословакиие Совет Армиин сүлөөлһэн ушар чех, словак арадуудые абарһан хэрэг болоно. Энээн тухай бидэ хэзээдэшье мартаха ёһогүйбди.

Бусад социалис оронуудһаа амяраа социалис Чехословакиие байгуулха арга боломжо бии гээд хэлэхэдээ, худал хуурмаг юумэн тухай шашана. Иимэрхүү үгэ хүүр хорото хойшолонгуудаараа уласхоорондын социализмда эсэргүү байхаһаа гадна, нэн түрүүн манай республикын аюулгүй байдалда, ашa туһада харша ябуулга болоно гэжэ Л. Свобода тэмдэглээ. Чехословаки бусад социалис оронуудтай нягта нэгэдэлтэйгээр, бүхэдэлхэйн түрүү үзэл болодолто, демократиин хүсэнүүдтэй харилсан, социалис гүрэнэй замаар амжалтатай хүгжэхэ аргатай байна.

Һаяхан нүхэр Гусагтай хамта хэдэн үдэр Советскэ Союзда байгаад ерээ һэмди. Совет хүтэлбэрилхы нүхэдтэй хани ёһоной, үрэ ехэтэй хэлсээнүүдые хээбди гэжэ Президент үргэлжэлүүлбэ.

Таанадтай хамта, манай арадай олонхи зонтой хамта мүнөө үеын бэрхэшээлнүүдые дабажа, ороноо саашадань хүгжөөлгын замаар амжалтатай дабшаха байһандаа этигэнхэйб гэжэ Л. Свобода онсолон тэмдэглэбэ.

Мүнөө үеын зорилгонуудые шиидхэхэ, социалис Чехословакиие саашадань хүгжөөхэ гэдэг партиин ба гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй эрмэлзэл оролдолгыень дэмжэһэн резолюциие митингдэ хабаадагшад баталан абаа.

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО: ХИЛЫН ЦААНАҺАА

Веногуудые табиба

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Территори дээрэнь Халхын-Гол шадархи байлдаанай болоһон, Зүүн аймагай захиргаанай түб—Чойбалсан хотодо совет ба монгол сэрэгшэдэй хүшөөнүүдэй дэргэдэ веногуудые табиха ёһолол августын 18-да болоо гээд МОНЦАМЭ агентство мэдээсэнэ. МНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, МНРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Ю. Цеденбал, МНР-эй Арадай Ехэ Хуралай Президиумэй Түрүүлэгшэ Ж. Самбу түрүүтэй МНР-эй карти болон правительствын хүтэлбэрилэгшэд, армиин генерал И. И. Федюнинский түрүүтэй Совет сэрэгэй делегаци, бусад совет айлшад веногуудые табиха ёһололдо байлсаа.

Араб партизануудай ябуулга

БЕЙРУТ. (ТАСС). «Фатх» гэжэ эмхиин партизанууд Джадин ба Факулк (Дээдэ Галилей) гэжэ тосхонуудай хоорондо олоороо сугларһан автомашинануудта августын 16-да гэнтэ добтолоо гээд Палестиныn нэгэдхэмэл командованиин августын 18-да толилһон коммюнике соо хэлэгдэнэ. Энэ добтолгын үедэ Израилиин вездеход шатаагдаа, 2 пулемет үгы хэгдээ. Израилиин хэдэн солдат алуулаа, шархатаа.

Партизануудай нүгөөдэ бүлэгынь Голанска үндэр шадархи райондо амжалтатай ябуулга тэрэ үдэр хээ. Партизанууд дайсанай нэгэ вездеход, артиллериин нэгэ буу ба пулемет бута сохёо. Израилиин хэдэн солдат алуулаа, шархатаа.

Негрнүүдые тэмсэлдэ уряалба

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). США-гай негритян эгээл томо эмхинүүдэй нэгэн—негрнүүдэй эрхын түлөө мэдээжэ тэмсэлшэ Мартин Лютер Кингын удаан хүтэлбэрилһэн, Урда зүгтэхи Христиан хүтэлбэрилэгшэдэй конференциин жэлдээ нэгэ дахин болодог съезд Чарлстондо (Урда Каролина штат) боложо дүүрэбэ. Негр ажалшадай профсоюзууд дотор нэгэдэхэ эрхыень мэдэрүүлхын түлөө, хүлһэнэй хүдэлмэридэ абахадаа негрнүүдые доромжолдог ябадал усадхахын түлөө, салин хүлһэ дээшэлүүлхэ, ажаллаха арга боломжо һайжаруулхын түлөө тэмсэлээ эдэбхитэйгээр үргэлжэлүүлхэ гээшэ түрүүшын ээлжээнэй зорилго болоно гэжэ съездын баталан абаһан резолюци соо хэлэгдэнэ.

Негр зоной нилээд олоороо ажаһуудаг США-гай 9 томо хотодо Вьетнамда эсэргүү США-гай ээрхэг түримхэй добтолгые буруушааһан тэмсэлэй һүлдэ тэмдэг болгон, армида алба хэхэһээ арсахаар негр залуушуулые хүмүүжүүлхэ тусхай түбүүдые эмхидхэн байгуулха гэжэ хараалһан резолюци дайн сэрэгтэ эсэргүү конференциин зорилгые элирхэйлэн харуулаа.

Съезд урда зүгтэхи христиан хүтэлбэриин конференциин түрүүлэгшээр Ральф Абернетиие дахин һунгаа.

Хариин миссионернүүдые намнахань

ДЕЛИ. (ТАСС). Хариин бүхы миссионернүүдые хилэ шадархи районуудһаа дары сүлэжэ гаргаха эрилтэ Национальна Христианска демократическа партиин съезд табиба.

Хариин миссионернүүдэй ябуулга Индидэ харша шэглэлтэй байна. Юундэб гэхэдэ, тэдэнэй мүнөөнэй гол зорилгонь «тагнуул, мүн Индиин үндэһэн соёлые һүйдхэлгэ» болоно гээд Симле хотодохи съездэ хабаадагшад резолюци соогоо тэмдэглэбэ.

Хариин миссионернүүдэй ябуулга национальна нэгэдэлдэ, Индиин политическэ ашаг туһада хохидол ушаруулна гээд резолюци соо тэмдэглэгдэнэ.

Ф. БЛАЙБЕРГ НАҺА БАРАА

ЛОНДОН. (ТАСС). Ондоо хүнэй зүрхэ табюулаад, 19 һара 15 үдэр ажаһууһан, шүдэ эмшэлдэг врач, олондо мэдээжэ Филип Блайберг Кейптаунда (ЮАР) августын 17-до наһа бараа.

1968 оной январиин 2-то профессор Кристиан Бернардын ондоо хүнэй зүрхэ һуулгаһан операциин һүүлээр Блайбергын бэеын элүүр хэдэ дахин муудаһан байгаа.

Блайберг 60 наһа хүрөөд, ондоо зүрхэ табюулһан «Хроте Схюр» гэжэ больница соогоо наһа бараба. Наһа бараһанайнь тодорхой шалтагаан мүнөөдөө мэдээсэгдэнэгүй.

Лондондо митинг болобо

ЛОНДОН. (ТАСС). Хойто Ирландидахи байдал зүбшэн хэлсэхын тула Англиин парламентые дары зарлаха эрилтэ табиһан резолюци Лондондо августын 17-до болоһон митинг дээрэ баталан абтаа. Митингдэ хабаадагшад Хойто Ирландида Англиин правительствын ябуулдаг политикые буруушаажа, энэ районой бүхы хүн зондо адли тэгшэ граждан эрхэ олгохо эрилтэ табяа. Митингдэ хабаадаһан хэдэн зуугаад хүн Лондоной үйлсөөр ябажа, Англиин премьер-министрэй резиденцидэ ошоод, баталан абаһан резолюцияа премьер-министрэй түлөөлэгшэдэ барюулба.

Урда Вьетнамай патриодуудай сохилтонууд

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Арадай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй отрядууд американ-сайгон сэрэгшэдтэ эсэргүү дайшалхы ябуулгануудаа шууд бэелүүлнэ гээд ВИА агентство мэдээсэнэ. Локнинь хото шадар (Биньлог провинциин захиргаанай зургаанай түб) патриодууд августын 14-дэ дайсанай бэхилэлтэнүүдтэ амжалтатайгаар добтолжо, тэдэнэй 250 солдат ба офицер хүлһөө буулгаа, 58 бронетранспортер бута сохёо, 6 вертолет унагаагаа. Энээнэй урда үдэр НВСО-гой сэрэгшэд тус хото шадархи райондо байрлаһан американ харуулшадые добтолоо. Добтолгын үедэ американ 70 солдат ба офицер хүлһөө буулгагдаа, 14 танк ба бронетранспортер үгы хэгдээ. Патриодууд августын 11—12-ой һүни Куангдык провинциин захиргаанай түбтэ добтолхо үедөө Сайгоной туһамаршадай сэрэгэй командованиин хэдэн байра ба американ «советнигүүдэй» казарма бута сохёо.

ДАЙСАНАЙ ВЕРТОЛЁТ УНАГААГДАБА

ПХЕНЬЯН. (ТАСС). Корейн Арадай-Демократическа Республикын агаар руу добтолон ороһон американ вертоледые Канхва арал дээрэ Корейн Арадай армиин зенитчигүүд августын 17-до унагаагаа гээд ЦТАК агентство мэдээсэнэ.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

16 часһаа 20.30 минута хүрэтэр Москваһаа дамжуулга. 16 часһаа орон доторхи һонин. 16.15 минутаһаа үхибүүдтэ зорюулагдаһан дамжуулга. 17 часһаа «В. И. Ленин Англида» гэһэн дамжуулга. 17.30 минутаһаа хүгжэмэй программа. 18.30 минутаһаа О. Уальд «Дориан Грейн дүрэ зураг» гэһэн телевизионно зүжэг. (нэгэдэхи дамжуулгань). 19.45 минутаһаа «Долоон хоног» гэһэн уласхоорондын асуудалай программа. УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: 20.30 минутаһаа холо, ойрын һонин. 20.45 минутаһаа СССР-эй арадуудай хатар ба дуунууд. 21.15 минутаһаа «Арадай хиналтын комитедэй экран» гэһэн дамжуулга. 21.45 минутаһаа Свердловскын телевидениин «Виолончелистнүүдэй ансамбль» гэһэн фильм. 22 часһаа «Решающий шаг» гэһэн уран һайханай фильм (хоёрдохи серинь).

„ПРАВДА БУР[ЯТИИ]" МҮНӨӨДЭР[ЭЙ] НОМ[ЕРТ]

Нэгэдэхи хуудаһан[...] патриотизм» гэһэн т[...] Сэлэнгын аймагай [...] хонидые үрэжүүлгын [...] шалгалтын комисси[...] ТАСС-ай шухала мэд[...]

Хоёрдохи хуудаһан[...] Үдын горсоведэй се[...] лан» гэһэн гаршаг д[...] витинай статья. В. [...] түрэһөөр 100 жэлэй [...] лагдаһан АПН-эй м[...] гэсхэлынь гурбадахи [...] рэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһан[...] шэд үнгэрһэн сагые һ[...] корреспонденци. «Хо[...] нэгэ класстаа...» гэһэ[...] вай статья.

Дүрбэдэхи хуудаһан[...] ай материалнууд. Хил[...] абтаһан мэдээсэлнүү[...] нууд.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБ[...]

Манай адрес, телефону[уд]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактор[а] — [...] приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. ред[...] 82-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря [...] отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйств[а] [...] 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышле[нности] [...] строительства — 61-35, советского строительства и быт[а] [...] культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67[...] формации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, [...] бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при [Совете] Министров БурАССР.
Н-02726. Зак. № [...]